Kayık

BALIKESİR HALKEVİ

2 : SAYI

19 MART : 1933

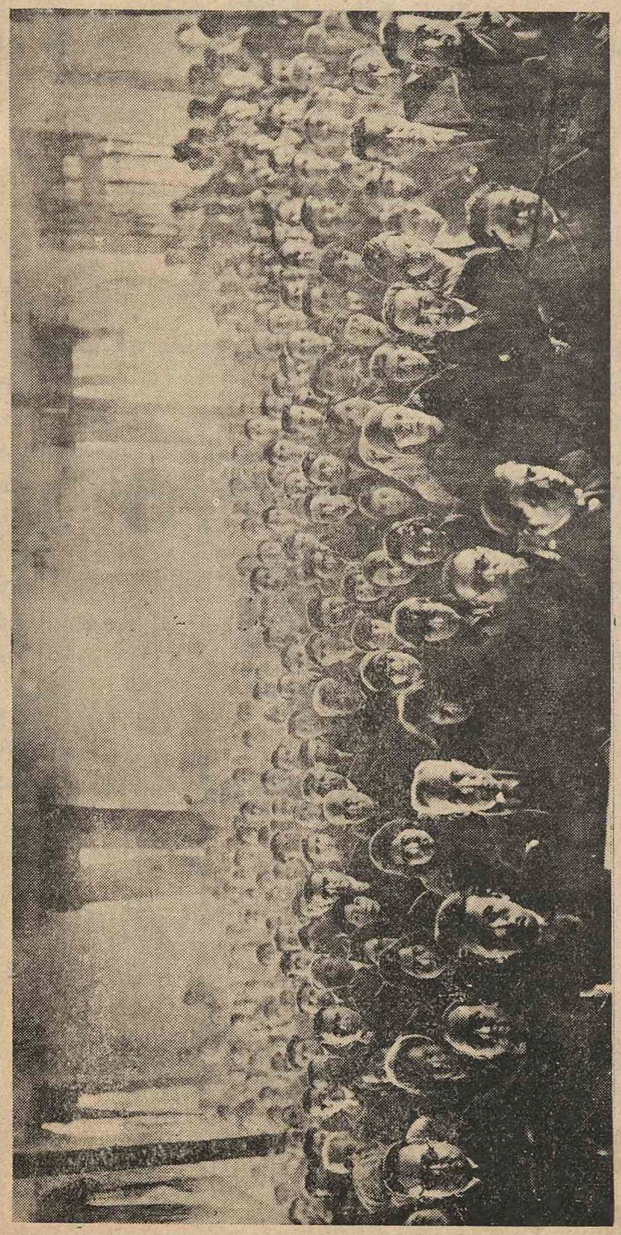
Sütunlarımız inkılâbın ve Halkevlerinin çizdiği derin ve geniş mefhumun içine giren bütün yazılara açıktır.

Her ayın ilk haftasından sonra gelen yazılar bir nüsha sonraya kalır.

içindeki Yazılar

Türk inkılâbı ve ehliyet hürriyeti	*Esat Âdil*
Bağcılık	*Hüdai*
İnkisar - Şiir -	*M. Sait*
Balıkesir Büyükleri: İlyas Paşa	*Esat Âdil*
Memleket Tetkikleri: Bayram Adetleri	*İsmail Hakkı*
Halk Şairi ve Sazları	*Gazali*
Göl	*Nusret*
Kandil - Şiir -	*E. A.*
Çünkü Kadınsın	*Mükerrem*
Meçhul Dost	*Gaffar*
Spor nedir	*H A.*
Yenilikler	*Dr. Kâmil*
Dil Anketi	. .
Halkevinin Aylık Çalışma Bülteni	. .

Balıkesir—Vilâyet Matbaası

Halkevimizin açılma günü İsmet Paşa Hazretlerinin nutku dinlenirken..

24 Şubat

ADRES
Balıkesir — KAYNAK
Müracat yeri : HALKEVİ

İmtiyaz sahibi
Tevfik Fikret

KAYNAK

Balıkesir Halkevi tarafından çıkarılır
Aylık Kültür Mecmuası.

ABUNASI
YILLIĞI : 150 Kuruştur.
6 AYLIĞI : 80 »

Neşriyat Müdürü
Esat Âdil

OSMAN FERİT CELÂL'İN
TÜRK [illegible] VAKFINA
ARMAĞANIDIR

TÜRK İNKILÂBI
ve
EHLİYET HÜRRİYETİ

Memleketimizin içtimaî nizamı için " hürriyet „ meselesi hakkındaki düşün - celerimizi kaydetmek istiyorum.

İçtimaî nizam meselesi için her şeyden evel içtimaî psikolojinin lüzumuna kaniim Ancak o zaman katî fikirler ileri sürmeğe imkân bulunur. Buna ise henüz çok ileri milletlerde bile erişilememiştir. Binaenaleyh düşüncelerimizin isabeti azimet nokta - mızdaki isabete bağlıdır.

İnkılâba inanmak garp cemiyetinrn geçirdiği safhaları bizim de geçirmemiz icap edeceğini kabul etmektir. Mütekâmil fi - kirler mütekâmil cemiyetlerde doğar ve ancak oralarda yaşar. Binaenaleyh fert, devlet ve cemiyet hürriyetleri bizim için mevzuubahs olunca bizim içtimaî ve iktı - sadî vaziyetimizin bu hürriyetlerden hangisine tekabül ettiğini bilmek lâzımdır.

Türk milletinin tarihî seyri üzerinde derin etütler ve müşahedeler yapmak lüzumu, vakıaların tarihî zaruretler olduğunu ispat etmek lüzumile karşılaşır. Meselâ İngiltere için hürriyet tarihî bir za - rurettir. Bunun içindir ki orada krallık cümhuriyete kalbedilmek ihtiyacında de - ğildir. Sosyalizm ise İngiliz hürriyetini tahripten ziyade takviye etmektedir.

İtalyadaki Faşizimin, Rusyakaki bolşevizimin tarihî birer zarurst olduğunu kabul etmek icap eder. Ancak İngiltere ile ikisi arasında fark vardır. Birisinde ferdin ve cemiyetin mütekâmil oluşu ileri fikirlerle imtizaç etmektedir. Diğerinde ise ileri fikirler, geri cemiyetlerde tatbik görmekte, bunun neticesi olarak zaten mevcut ol - mıyan ferdî hürriyet yerine bir cemiyet veya devlet hürriyeti vazolunmaktadır.

Fakat biz biliyoruz ki ileri fikirler ancak ferdin ve cemiyetin ahenktar su - rette ileri gittiği milletlerde hakikî iler - lemeler yapıyor. Çünkü bu netice onlar için kendiliğinden hasıl oluyor. Hiç şüphe yok ki "Lenin„ in elinde meselâ Hollanda gibi bir memleket olsaydı. Bolşevizim bu derece muvaffakıyetsizliğe uğramazdı.

İhtilâllerin lüzumunu inkâr etmiyoruz. Ancak inkılâplar tarihî zaruretleri nazarı dikkate alarak, içtimaî nizamı, bir cemiyet pisikolojisi ile temin etmek suretile yaşamaya müsait eserler yaratabilir.

Sosyalizim gibi ileri bir cemiyette doğması icap eden ileri bir doktrin geri bir cemiyette cebir ile tahakkuk ettirilirse; sosyalizimin cemiyetin kendisine yetişmesini beklemesi icap edecektir . Gerçi tesir, aksi tesir kanunu doğurdur . Cemiyet ferde, fert ise cemiyete her zaman müessir olabilir. Fakat bir de gerek ferdin, gerek cemiyetin ayrı ayrı doktrin üzerine yapacağı tesiri göz önünde bulundurmalıdır. En sağlam sistemler bile muhit tarafından temessüle uğrar. Zaten bir sistemin, bir rejimin ana hattı; bizzat bağlı olduğu içtimaî muhite olan kuvvetli

münasebeti ve bu muhit ile beraber değişmesi demektir.

Bu itibarla bir milette fert hürriyeti daha mütekâmil olan cemiyet hürriyetine inkılûp edebilmek için ferdin tekâmülünün cemiyetin tekâmülünü hazırlaması lâzımdır.

Geri fertlerle yüksek bir cemiyet; geri bir cemiyet ile ileri bir devlet kurmaya çalışmak; içtimaî ve iktısadî muvazenesizliği daha çok arttırıcıdır.

Pisikolojik imkânlar " nizam ,, meselesinde en hakikî ölçülerdir. Memleketimizin iktısadî ve teknik imkânları ile pisikolojik imkânlarının derecesi nispetinde ileri bir nizam kurulabilecektir.

İnkılâbımızın tarihî zaruretlerile, ihtilâlin zaruretlerini ayırt etmeliyiz. Orta devirlerin sakat ve müvazenesiz sistemlerini, rejimlerini yıkan ihtilâl bu sakatlık ve müvazenesizlik içinde yetişmiş olan fertleri yükseltmeden, ona çok ileri bir cemiyet yarattıramaz. Fert kendisini kurtaran ihtilâlin elinden , inkılâbın eline ancak yükseltilmek için geçiririlmelidir.

Bu itibarla hürriyet prensipleri karşısında vaziyetimizin ne olacağını tespit kendiliğinden kolaylaşır. Türk inkılâbı evvelâ ferdin hürriyetini yükseltmek, ilerletmek sonra devlet ve cemiyet hürriyetini kendisi için tarihî bir zaruret haline kalbetmek lüzumunu tanıyacaktır.

Türk inkılâbı idealine doğru yürürken şeniyeti göz önünde bulunduracak ; bu suretle fert ile devlet arasında iktısadî ve içtimaî bir uçurum açmış olmayacaktır . Medenî bir cemiyeti kendimize örnek ittihaz ederken o cemiyetin fertlerini de örnek olarak almamız lâzım geldiğini unutmıyacağız.

Devletin faaliyetini, cemiyetin nizamını şimdilik münhasıran ferdin medenî kabiliyetlerini arttıracak, onun inkişafına imkân verecek şekilde tanzim edebilmek için hürriyetlere geniş bir tatbik sahası ayırmak; evvelâ hürriyet demokrasisini idrak ettikten sonra istihsal ve istihlâk muvazenesini müşkülâta uğratmayacak olan mütekâmil bir temel üzerinde müsavat demokrasisini kurmayi gaye bilmek; hem millî refahın hem de beynelmilel nizamın tahakkukunu kolaylaştıracaktır.

Biz bu imkânı, *Ehliyet hürriyeti* diyeceğimiz umumî bir prensip ile ifadeye çalışacağız.

ehliyet hürriyeti

Her içtimaî heyette daima bir takım sakat kıymet olçüleri yaşamış; bunların neticesi olan fikrî ve maddî istihsal noksanlığı umumî muvazenede önüne geçilmez sarsıntılar vücude getişmiştir. Bu sakat kıymet ölçüleri, diğer taraftan fertleri ve müesseseleri ahlâk noktasından her gün biraz daha zayıflatarak vazifelerin eyi surette ifasına mani olucu hissizlik, lâkaydî, nihayet irtikâp gibi içtimaî tereddilere sebep olmuştur .

Ferdin kıymet ifade etmediği, cemiyetin ise bir takım keyfî iradelere tâbi kılındığı zümre veya sınıf iktidarı devirlerinin kötü miraslarından biri olan bu sakat kıymet ölçüleri, ileri cemiyetlerde ileri demokrasilerde ciddî bir kontrol altında bulundurulmak suretile umumî faaliyetin aksamasına meydan vermez .

Ehliyet hürriyetini eyice izah edebilmek için evvelâ içtimaî kıymet mefhumunun mahiyetini açığa vurmak icap ediyor.

Her cemiyetin kendi hususiyetlerinden doğan bir takım kıymet mefhumları vardır. Bu kıymetler bilhassa hariçî şekillerile büyük nüfuz ve tesir gösterirler.

İptidaî cemiyetlerde kuvvet en büyük kıymet ve ehliyettir . İri yarı , cesur kimseler amme işlerinde kendiliğinden başa geçer . Dinî ve ruhanî cemiyetlerde ise din adamlarına , hocalara , papaslara büyük kıymetler izafe edilir . Cengâver

kavimlerde askerler ayni suretle ilk safı işgal ederler. Servet esasına müstenit içtimaî heyetlerde ise zenginler kıymet ve ehliyeti üzerlerinde temerküz ettirirler . Demogojinin hâkim olduğu devirlerde ise bir takım pespayeler ve cahiller iktidar mevkiine geçerler.

Nasıl müstebit idarelerde fikir ve neşir hürriyetleri vücut bulmazsa zikrettiğimiz zümrelerin veya rejimlerin hâkim olduduğu milletlerde de ehliyet hürriyeti manâ ifade edemez .

Bunun bariz hususiyetleri vardır ; İçtimaî kıymet bir taraflı olarak tayin ve tespit edilir. Bu kıymetin tekabül ettiği ehliyet ise yine bir taraflıdır . Meselâ servet içtimaî kıymetine tekabül eden zengin en büyük ehliyet sahibi addedildiği için içtimaî müesseselerin sevk ve idaresine ya bizzat , yahut onun delâletile seçilmiş olanlar memur edilir. Kıymetler ve ehliyetler doğar, yükselir nihayet tereddiye uğrar . Bir tek içtimaî kıymet esasının hüküm sürdüğü bir cemiyette ehliyetlerin tereddisini kontrol edemiyeceğimiz için umumî faaliyetin muvazenesi derhal bozulur. Vazife, mesuliyet ahlâksızlığı muhafazai nefis endişesile diğer içtimaî kıymetlerin inkişafına mani olacak tedbirler almak suretile devlet faaliyetini iptidaileştirir.

Bunun en kuvvetli misalini kendi tarihimizden, en yakın tarihimizden alıyorum:

Saltanat rejiminde bir takım sakat kıymet ölçüleri mevcut idi . Bunun neticesi olarak bir takım ehliyetler türedi .

İrsî ehliyetler, ruhanî ve askerî ehliyetler; beyzadelik, paşazadelik gibi tesadüfî ve irsî ehliyetler hattı zatında tereddiye uğramış olduğu halde devlet ve cemiyet nizamı içinde birer mesnet teşkil ediyordu. Diğer taraftan bir köy hocası bile halkın nazarında ilmü fazlın ve ehliyetin hakikî timsali idi. Asker daima en mümtaz ehliyetlerden sayılırdı. İçtimaî müesseseler büsbütün başka kıymetlere tekabül etse de yine bu zümreler tarafından sevkolunurdu.

Ehliyet hürriyetinin eyi inkişaf etmediği daha doğrusu takdir edilmediği cemiyetlerde ehliyetler kazanılmış olmaktan ziyade bahşedilmiş vaziyettedir. Meselâ siyasî ve ahlâki bozuklukların neticesi olarak bir takım insanlar devlet idaresinde veya cemiyet işlerinde vazife alırlar. Bu vazifelerden mütevellit onlarda bir takım sun'î ehliyetler vücut bulur. İçtimaî kıymetler eyi tanzim edilmemiş olduğu için , o kimseler vazifelerinden uzaklaşmış olsalar bile ehliyetleri bir müktesep hak gibi uhdelerinde kalır. Bu ehliyetin ikinci ve üçüncü defa istimali artık iktısabî ehliyetler gibi rol oynar .

Bu suretle ehliyet hürriyeti geniş bir sui istimal karşısında bulundurulmuş olur. Devlet ve cemiyet işlerinde ekseriya bahşedilmiş ehliyetler, bizzat iktisap edilmiş olan ehliyetlerin fevkine çıkar. Bunun içtimaî ve iktısadî ve ahlâkî bir takım tehlikeler, sarsıntılar yapacağına şüphe yoktur:

A) Hakikî içtimaî kıymetler müşterisiz kalır. Fertler ehliyet iktisap etmek için artık yorulmak, çalışmak lüzumunu hissetmezler. Gayri meşru vasıtalarla yükselmek' içtimaî kıymetler karşısına, sun'i ehliyetlerle çıkmak, bilâhare bunları müktesep bir ehliyet gibi tanıtmak çarelerine başvururlar. Bu bir taraftan ferdin inkişaf ve tekâmülünü durdurduğu gibi diğer taraftan da vazife ve mesuliyet ahlâkını zehirler. Bu hallerde tereddi ve inhitat muhakkaktır.

B) İçtimaî kıymetlerle, ehliyet arasındaki nispetsizlik "randıman„ üzerine tahripkâr tesirler yapar. Muvazene bozulur, bir taraftan ehliyet hürriyeti tamamen

ortadan kalkar , diğer taraftan devlet ve cemiyet müesseselerinin iktısadî ve içtimaî nizamın kuruluşunda ve istikrarında oynıyacağı rolün ehemmiyeti sıfıra iner .

Meselâ A, B, D içtimaî kıymetlerini ifade eden üç müessese tasavvur edelim. Bunlardan azamî randıman alabilmek için ehliyet hürriyeti prensibinin hükmüne göre "A„ nın "S„ ehliyeti ile " B „ nin "T„ ehliyeti ile "D„ nin ise "L„ ehliyeti ile iştiraki lâzımgelir. Aksi halde randıman düşer.

Bunu daha açık misallerle izah edelim:

" Parlâmento „ 10 içtimaî kıymetini taşıyor farzedelim . Sıfırdan ona kadar olan ehliyetler arasında buna tekabül eden ancak 10 ehliyetidir . Eğer ehliyet hürriyeti bir heyeti içtimaiyede hâkim olmazsa şu dört mühim netice hasıl olur:

1) Siyasî yolsuzluklar ve nizamsızlıklar neticesi eğer parlâmentoya 3 veya 5 ehliyetlerine tekabül edenleri seçersek parlâmentonun randımanı o nispette düşmüş olur. Bu düşüklük içtimaî faaliyetin her tarafına sirayet eder.

2) Randıman ile beraber müesseselerin içtimaî kıymetleri de kendisile iştirak eden ehliyetlerin mevkiine iner. Bu suretle içtimaî kıymetlerde istikrarsızlık ve anarşi baş gösterir.

3) Bunun aksi de mümkündür. 10 ehliyeti 3 kıymetini ifade eden bir müessesenin faaliyetini tanzime memur edilirse manevî sarsıntılar, fertlerde atalet ve bıkkınlık baş gösterir. Haset ve nifak artar . Bu defa da ehliyet kendi randımanını kaybeder.

4) Sun'i ehliyetler revaç bulur. Ferdin iktısadî ve içtimaî tekâmülü durur. Hakikî ehliyetlerin iktisabı için gayret sarfedilmiyerek, gayri meşru yollarla yüksek sun'î ehliyetler kazanılarak yüksek müesseselerin başına geçilir. Vazife suiistimali artar. Bu suretle de meşru haklar tecavüz göre göre, ehliyet hürriyeti tamamen ortadan kalkar.

Bu vakıalar devletin umumî faaliyete iştiraki nispetinde çoğalır ve zararlarını arttırır. Eğer devlet iktısadî teşebbüslere de girişiyorsa umumî servet tehlikeye uğratılmış demektir. Çünkü bu defa ferdin istihsal kudretleri, devletin eline geçer. İktısadî müesseselerin randımanının düşüşü istihsal üzerinde menfî tesirler yapar. Çünkü fert kendi menfaati için hakikî ehliyetler aramasını daha eyi bilir.

Elhasıl ehliyet hürriyeti fertleri ilerletmekte, ileri fertlerle ileri cemiyetler kurmakta, devlet faaliyetinin neticelerini arttırmakta doğrudan doğruya ve bilvasıta çok mühim ve esaslı bir prensiptir.

Gerek hürriyet , gerek müsavat demokrasileri bu fazilete sahip olmadıkça hiçbir "Nizam„ kurma muvaffakiyeti gösteremezler.

Türk inkılâbı " Ehliyet hürriyeti „ ni belli başlı bir prensip ittihaz ettiği için evvelâ fert hürriyetini sonra devlet ve cemiyet hürriyetlerini tesise; hürriyet demokrasisinden beşeriyet ve milletler için kat'î ve son bir merhale olan müsavat demokrasisine geçmeğe muvaffak olacaktır.

ESAT ÂDİL

VİLAYET BAĞCILIĞI

Balıkesir Vilâyeti evelce cenup vilâyetlerinin en meşhur bağcılığını üzerinde yaşatır , yetiştirdiği yemeklik ve şıralık üzümlerin nefaseti her tarafta anılırdı.

Mekteplerde coğrafya okurken Balıkesir Vilâyeti bahsine gelince; buranın hassaten bağcılıkla şöhret bulduğunu ve kıymetli bağları bulunduğunu mütalea ederdik.

Balıkesir o zamanlar vilâyet itibarile takriben 70 - 80 bin dönüm vüsatinde geniş üzüm bağlarile muhattı.

Bu miktar arazi yalnız bağ değildi. Her bağın kenarlarında ve civarında meyva fidanları da bulunur, halkımız üzümlerle beraber meyva ağaçlarından da istifade ederdi.

Yirmi beş, otuz sene eveline kadar muhite büyük faideler temin etmekte devam eden bu meşhur bağlara Filoksra haşeresi maalesef burnunu sokmağa başlamış ve birkaç sene zarfında bunları tamamen denecek derecede mahvetmekle vilâyette bağcılık ve bağ hayatını öldürmüştür.

Filoksra tesirile bağlarını bu şekilde tamamile kaybeden vilâyet çiftçisi, on beş, yirmi sene hayatî ve iktısadî mahrumiyetlere maruz kalmış, üzüm, pekmez ilh.. gibi evinin yazlık, kışlık en mühim gıdasından mahrum bulunmak acısile mütevali sızılar duymuş, zayıflamış ve ruhan hastalınmıştır.

Fakat çiftçi ve halkımız uzun seneler bu mahrumiyet içerisinde çalkanırken düşünmeğe ve kaybettiği bağ servetini tekrar elde etmek kaygusunu gütmeğe başlamıştır. Halk artık bağcı olmak, yeniden ve yeni bağcılığa sarılmak emel ve azmindedir.

Civar vilâyetlerde Amerika çubuğile yeniden teessüse başlıyan bağlar gibi bağ yapmak, yeniden bol üzüme kavuşmak, çoluk çocuğile tabiatın bu en büyük meyvasını kötüğünden koparmak, tarlasında yemek azmindedir . Filvaki bu halk anaç Amerika çubuğuna muhtaçtır .

Yeni Bağcılık:

Kurtuluştan sonra halkın bağcılığa olan ihtiyaç ve hevesini ehemmiyetle takdir eden Ziraat Müdüriyeti bu hususu bütün şümulile halletmeği düşünmüş ve derhal merkez vilâyette bir Amerika asma fidanlığı tesis etmiş ve artık vilâyette yeni bağcılık bütün hararetile yeni baştan başlamıştır. Asma fidanlığı (339) senesinde tesis edilmiştir . Her sene on dönüm olarak çoğaltılan vilâyet Amerika asma fidanlığı bugün altmış dönüm anaç bağa maliktir .

Her sene köklü olarak halka meccanen 40 — 50 bin bağ fidanı tevzi eden fidanlık bu sene seksen beş bin fidan dağıtmış ve müteakıp seneler için tahsisatı nipetinde asgarî (100—150) bin çubuk yetiştirecek tekemmüle vasıl olmuştur .

Vilâyet bağcılığının yeniden bu yoldaki ihyası sırasında bazı mühim noktaların ihmal edilmemesi zarureti vardır ki şunlardır :

Filoksra:

Yapraklarda ve köklerde, yerli ve Amerika çubuklarında yaşamak suretile muhtelif safahatı hayatiye gösteren bu haşere; yirmi otuz senedenberi ve bugün vilâyetimizde mevcuttur.

Tahribatını bilhassa köklerde yapar. Köklere ve hassaten büküntü yerlere hortumunu sokar ve oradan ağacın kanını emmek suretile hayatını idame eden

filoksra musallat olduğu bu yerlerde adeta verem ve bunun tamam ârazını husule getirir ve kütüğü kurutur. Filoksra bulunan yerlerde bu hastalık mutlak husule gelecek ve bağlar kuruyacaktır.

Bu katî olarak bu şekilde kabul edilmek ve sureti mutlakada olarak yerli çubuğa iltifat gösterilmemek lâzımdır.

Amerika çubuğu:

Bu çubuk teşekkülâtı nesciyesi itibarile yerli çubuklardan kat'iyen ayrıdır. Halkımız bunu yabani çubuk diye tavsif etmektedir ki doğru değildir.

Halkımız ayni zamaada ormanlarımızda bulunan bir nevi asma çubuklarına da yabani çubuk ismini vererek Amerika çubuğunu da bu nevi çubuktan addetmektedirler ki kat'iyen yanlıştır. Bu nevi yanlışlığa çok ehemmiyet vermek lâzımdır. Bu yanlış akide tesiriledir ki maalesef bazı köyler ve hattâ şehirlilerimiz ormandan aldıkları çubukları yabanidir diye Amerika çubuğu makamında bağlarına anaç olarak kullanmaktadırlar.

Amerika çubukları teşekkülâtı nesciyesi itibarile filoksraya tabiaten mukavimdirler. Bundan dolayı filoksra bulunan her yerde anaç mutlaka Amerika çubuğu olacaktır.

Toprak tahlili meselesi:

Yeni bağcılıkta en mühim noktalardan birisi de toprakta bulunan kireç miktarıdır. Çünkü Amerika çubukları üzerine aşılanan bağlarda en ziyade nazarı dikkate alınacak nokta (kloroz) hastalığıdır. Bu hastalık topraktaki kirece tabidir. Toprağın havi olduğu kirecin miktarına göre Amerika çubuk nevi vardır. Binaenaleyh her bağcı mutlak toprağını tahlil ettirmeli ve kireç miktarını tespit ettirerek buna uyğun çubukla bağ tesis etmelidir.

HÜDAÎ

İnkisar !..

Dün gece sahilde bir ben kalmışım,
Şiirler ararken mor ufuklardan ...
Mehtabın seyrine fazla dalmışım,
Bir bayır tırmanmış, çıkmışım yoldan..

* *

Ay ; üstümde yavaş yavaş yükselmiş ;
Gökten sahillere periler inmiş ,
Denizin , rüzgârın hiddeti dinmiş ,
Mehtaplar doğuyor sanki sulardan ...

* *

Binlerce yıldızın aksi sularda ..
Çırpınır , çalkanır mor dalğalarda ..
Periler gezinir tenha yollarda
Bir bahar kokusu gelir kırlardan !..

* *

Dalmışım suların tatlı renğine ;
Sanki pırlantalar taşır enğine ;
Bir şeyler söylenir kendi kendine ;
Bir beste yapmış ki .. hep fısıltılardan

* *

Ansızın arkamdan bir ses işittim.
Heyecanla titredim baktım uzağa ..
Ruhumda tatlı bir sızı hissettim ,
Büyük bir ümitle kalktım ayağa !..

* *

Neşeli bir kadın sesidi gelen .
Ne kadar benziyor , senin sesine
Aceba ; omudur ?. diye beklerken ,
Yabancı birisi çıktı önüme ..

M. SAİT

Balıkesir büyükleri — *Esat ÂDIL*

İLYAS PAŞA

II

Husrev paşa Bağdat seferini tamamlamak için İstanbuldan ayrılırken Sadırâzam kaymakamlığına İlyas Paşanın dostu sabık Sadırâzam Hafız Ahmet paşa getirtilmişti. İlyas paşaya da vezaret bu sırada tevcih olunmuştu. Bunda Hafız paşa ile Yahya efendinin (1) tesiri belli idi. Hattâ İlyas paşaya gönderilen müjdeci Hafız paşa tarafından izam olunmuştu. (2)

İlyas paşa hüküm ve nüfuzile saraya bile korku saçtıktan sonra maksadına yeni bir istikamet vermeyi düşünüyordu . Büyük bir servet sahibi olmuştu. Herşeye karşı koyabilecek bir kuvveti , ayni zamanda şahsî maharet ve askerî cesareti vardı. İlyas paşada yavaş yavaş istiklâl fikrine benzer arzular doğuyordu. İskendervarî hulyalara düşüyor , kahramanca menkıbelerden hoşlanıyordu . Hattâ her gece okutturduğ Şehname, Temürlenk, ve emsali kitapların sihirkâr tesirleri altında idi.

İşte böyle ruhî bir halet içinde bulunan İlyas paşa hem nufuzunu uzaklara duyurmak, hem cizye gibi vergi şeklinde para almak için Midilliye el attı. Kurenasından ve bölükbaşısından olan Kara Mahmudun yanına yetmiş kadar silâhlı saruce verip Kazdağı havalisine gönderdi. Ondan sonra Sarı Osman isminde biri ile bir hayli asker kayıklarla Midilliye geçtiler.

Midillinin eşraf ve ahalisi İlyas paşanın adamlarına güler yüz göstererek onlara izaz ve ikramda bulundularsa da Kara Mahmut ve arkadaşları bir ziyafet gecesi Midillilere «*Bire filânlar sizin başlarınız olan kimseleri zencir ile sürüyüp götürmeğe geldik. Hele şimdi varın bize bade ve taze getirin* » yollu halkın haysiyetine dokunur sözlerle işi azıttılar. Bunun üzerine müthiş bir gürültü oldu. Kara Mahmudu ve arkadaşlarından bir kısmını katlettiler. Bunlardan Sarı Osman (1) mirliva kethüdası namile birine iltica etti ise de neticede onu da öldürdüler . Bir taraftan İlyas paşadan şikâyet zımnında bu vak'ayı «Midilli, Molve , Kalonya » kadılarına uzun boylu yazdırıp saraya haber iletti-ler. Fakat saray bu şikayete kulak asmadı. İlyas paşa ise askerlerinin katliâmını vesile bilerek Edremit ve o civarda bulunan Midillileri birer birer katl ve mallarını yağma etti . (2) İstanbul naçar buna da göz yumdu. Artık ok yaydan çıkmıştı. Paşa etrafa saldırmaya başladı, ilk hamleyi Manisa üzerine yaptı. Çünkü Manisa Balıkesir ve Bergama sancaklarına en yakın olanı idi. Paşa nüfuz dairesini genişletmek lüzumunu duyuyordu.

Bu hareket te gösteriyor ki paşanın artık açıktan açığa bir maksadı vardı . Belki bu bir emaret teşkili mahiyetinde

(1) Gariptir ki Yahya efendi Husrev paşanın sadarete gelmesine âmil olmuş yegâne zattır. Recep paşaya karşı Husrev paşayı valde sultanla Yahya efendi müdafaa ederek adeta bir nevi manevra çevirmek suretile sadrâzamlığını temin etmişlerdi.

(2) Bu müjdeci, Karesi meşahirinin sicilli şeri tetkikatına göre Mustafa bey isminde biridir. Hattâ bu zat müjdeyi verdiği gün ertesi gün vefat etmiştir.

(1) Bu şahsı Karesi meşahiri Sarı Mahmut olarak gösteriyor. Bunda bir zühul olsa gerek.

(2) Paşanın bu hareketi mülâhazaya şayan görülebilir. Belki zahiren bir mukabelei bilmisil addetmek kolaydır. Fakat tahrik yine Paşanın askerleri tarafından vaki olmuştur. Zaten İlyas paşanın hüsnü niyetine ve alicenaplığına rağmen etrafındakileri halka zulmetmekten geri kalmıyorlardı.

olmıyabilirdi . Fakat paşa herhalde, kuvvetlenmek, melhuz taarruzlara hazırlanmak mecburiyetinde olduğunu anlayordu.

O sıra Manisa sancağının mutasarrıfı bıçakçı İbrahim paşa idi. İlyas paşa herhalde alâkadar olduğu ve Manisada rüyeti icap eden bir davanın Balıkesirde görülmesi için buyurultu isdar ederek bir mubaşir gönderdi . İlyas paşanın bu hareketi açık bir tecavüz idi.

İbrahim paşa bunu usule muğayir görmekle beraber kendi salâhiyet ve haysiyetine de bir tecavüz telâkki ederek buyrultuyu yırtıp mübaşiri astırdı. [1]

İlyas paşa da bunu bir hakaret sayarak küllî askerle Manisa üzerine yürüdü. İbrahim paşa dayanamayıp kaçtı. İlyas paşa da bu suretle Manisayı zapt ve bir kaç gün orada oturduktan sonra Balıkesire döndü. Naimanın [2] uzun boylu, diğerlerinin kısaca zikrettikleri üzere İlyas paşa Manisa köylerini tahrip, kasabayı yağma ettirmek gibi lekeli ve şerefsiz bir harekette bulunmuştur. Hele askerlerinin ırza, mala tecavüz etmek gibi münasebetsiz ve terbiyesizlikleri yüzünden namuslu bir çok ailelerin kuyularda , mağaralarda saklanmak mecburiyetinde kalışları İlyas paşayı muahazaya kâfi sebeplerdendir.

Bütün bu vekayi karşısında saray hâlâ zaaf göstererek paşanın bu cüretkârlığını tevil çareleri arıyor, Padişah fermanlarında «Balıkesir canipleri muhafazasında olan vezirim İlyas paşa....» tabirini kullanmakda devam ediyordu.

Dördüncü Murat devletin her sahada karşılaştığı buhranlara henüz kat'î bir çare bulamıyor, İlyas paşa da hem sarayın bu zâfından, hem İstanbuldaki taraftarlarından kuvvet alarak ümitlere düşüyordu. Balıkesiri imar ederek *Cevri İbrahim* efendinin:

> Ne cami mescidi aksayi ervahı âradır
> Ki her bir safhası bir payei miracı manadır
> Nedir ol hankahı dilkûşa menzilkehi hurrum
> Ki her bir hücresi feyzi sıfade cennet âsadır

Beyitlerine masadak binalar inşa ettiriyor, bir taraftan da şer'iye mahkemesinde bizzat «Mehamı umuru tedvir » eylîyordu. İstanbula karşı haşmet ve daratını izhar ve ihsas için orada bulunan dostlarına « Hedayayi fahire » göndererek her yerde kendisinin servetinden , maharetinden, âlicenaplığından bahsettirmeğe muvaffak oluyordu. O devrin en büyük iki şairi dilâra kasidelerini paşaya takdim ederek ihsanlara mazhar oluyorlardı .

İlyas Paşa bir sıra hastalanmış, İstanbuldan doktor istetmişti. Yahya efendinin tabibi hususisi İstanbulun tanınmış hekimlerinden Ömer efendi Balıkesre giderek paşayı tedavi etti .

İlyas paşa Ömer efendi ile « müftiye ve eazımı dini devlete» küllî ve kıymettar hediyeler irsal etti. Bu meyanda şair Nefi ve Cevriye de hediyeler gönderdi. Bu hedeyeler o zaman fevkalâde nazarı dikkati celbederek birçok kılü kali mucip oldu. Hattâ Yahya efendinin azlini istiyen asiler müftünün İlyas paşaya taraftarlık ettiğini, maksadının paşayı sadarete getirmek olduğunu, hastalandığı zaman doktor gönderdiğini ileri sürdüler . [1]

(1) İbrahim paşanın bu tecavüze kızarak: « Bir celâli benim sancağıma nasıl karışır» demesi dikkate şayandır.

(2) İlyas paşayı yazmak için müracaat ettiğim eserleri, vesikaları bahsin sonunda ayrıca zikredeceğim. Yalnız münasebet düştükçe mehazlardan alınan parçaları işaret ediyorum. Bahsın tahlil ve terkibi için başka türlü hareketi muvafık bulmuyorum. Vekayi ve fikirler tamamen vesaika müstenit olmakla beraber hâdisatı kayıt ve tesbitten ziyade tahlil ettiğim içindir ki mehazları sonraya bıraktım.

(3) Nefinin ve Cevri İbrahim efendinin bu kasidelerini İlyas paşanın hayat ve evsafını bilhassa bazı hâdiseleri tevsik zımnında ileride tahlil edeceğiz.

[1] «Müftü Yahya efendi İlyas paşanın havadarı ve kapı kâhyasıdır. Hattâ hasta oldukta kendi tabibini gönderdi. Daima peşkeşleri geliyor, sadra geçirmek için sây ediyor. Elbette anı da katlederiz.»
Naima, Hammer tarihleri, Divanı Yahya mukaddemesi.

İlyas Paşa vaziyetinin emin olduğunu zannettiği bir sırada sarayın kendisine musallat olduğuna nasıl bir mana verdi.

Bu ciheti izah biraz güçtür. Şu muhakkak ki paşa Murat Rabiin ıslahatı karşısında eskisi gibi keyfimayeşa hareket edemiyeceğini anlamıştı. İsyanların birer birer bastırılması paşaya endişe vermiş olsa gerektir. Hattâ bunun içindir ki yeni vazifesini vehleten kabul edıvermişti. Gerçi tarihler paşanın Şam valiliğini kabul etmediğini zikrediyorlarsa da bu bilâhare vaki olmuştur. Karasi meşahiri müellifinin Balıkesir mahkemei şeriye sicilleri tetkikatından çıkarmış olduğu netice de bunu müeyyettir. [1] Ancak Şam eyaletinin esnayi tevcihinde hareket hazırlığı yapan paşa Karasi mütesellimliğine Lâçin ağayi tayin ettiği sırada İstanbuldaki dostları , nimetdideleri tarafından Balıkesirden ayrılmaması hususunda ikaz edilmişti, işte bunun üzerine dir ki bizzat Şama gitmiyerek, fakat vazifeyi de red - detmiyerek yerine mütesellim Yusf ağa isminde birini gönderdi.

İlyas Paşanın böyle Şama mütesellim göndermesi İstanbulda beklenen tesiri yaptı. Zaten o sıra paşanın idamı bile mevzuu bahsediliyordu. Çünkü Muradı Rabi Recep paşayı İlyas paşa isyanının muharriklerinden addederek diğer sebeplerin inzimamile Ak ağalarına boğdururken [2] ravzetülebrarın dediği veçhile « hotperestanı bâydatkâr » esamisini tespit ve « yegân yegân haklarından » gelmesi lâzım olanlardan biri-

[1] « Mefahirülkuzat vefhükkâm maadülgafail velkelâm mevlâna Karesi sancağında vaki alan kadılar ziri fazlühüm... Haliya deri devletmedar şamı cennet meşam ileti Karesi sancağı berveçhi arpalık bu canibe tevcih ve tefviz olunmağın kendümüz eyaleti mezbureye tevcih ve azimet kılup Karesi sancağına bir müstakım ve dindar mütesellim bulup gitmek lâzım olmağın ağalarımızdan kıdvetü email velakran (Laçin ağa) zeyyûdükadre tayin ve irsal olunmuştur. varıp vusul buldukta gerektir ki mumaileyh Laçin ağayı mütesellim vilâyeti mezburede kaymakam bilip...

Tahrir fi evasiti Şabanı muazzam fi şuhuru sene alıdi ve arbain ve elif » .

[2] Hamer . C. 9 S. 147

nin ve hattâ başlıcasının İlyas paşa olduğuna kanaat getirmişti. Paşa bu gibi tasavvurlardan habardar edilmiş olacak ki daha üzerine asker sevkedilmeden tedarikâta başlamış kuvvetlerini toplamıştı. Bu şayia nihayet teeyyüt ederek İlyas Paşayı tedibe Anadolu beyler beyi küçük Ahmet paşa ile Karaman valisi çerkes Dilâver paşa memur edildi. [1] Ilyas paşa Lâçîn ağayi hazinelerinin saklı bulunduğu Bergama kalesinin müdafaasına memur kılarak diğer emvalini de oraya nakletti. Kendisi de maiyetile Alaşehire doğru hareket etti. Paşanın kuvveti « on bine » yakın idi. [2] Maiyetinde mahir ve cesur leventler vardı. Ezcümle koca hasu kethüda Mahi hatun oğlu Hasan ağa, Kaleli Murat ağa, Şemsi paşa oğlu Murat ağa, Alay - beyi oğlu gibi cesaretlerile iştihar etmiş adamlar vardı . Zaten İlyas paşa bütün tarihlerin ittifak ettikleri üzere şeci ve mahirdi. Askerin hüsnü idaresine vakıf ve bu hususta tecrübe sahibi idi . Bunun için kendine güveniyordu. İki taraf ilk defa olarak Alaşehir ovasında karşılaşarak meydan muharebesine giriştiler . Tarihler karşı tarafın kuvveti hakkında bir şey demiyorlarsa da İlyas paşa gibi hasımlarını tethiş etmiş şeci bir sipahinin kumanda ettiği on bin kişilik bir kuvvete bu miktardan her halde çok fazla bir ordu ile karşı çıkılmıştı . Meydan muharebesini biran için İlyas paşa kazanır gibi oldise de Kuleli Murat ağanın [3] idare ettiği kol bozulunca İlyas paşanın kuvveti birdenbire sarsıldı . Bozgun diğer kollara da sirayet edince paşanın kuvvetleri kâmilen dağılıverdi . Paşa bütün ağır-

[1] Ravzatülibrarda Dilâver paşa zikredilmiyor. Naimaya göre evvelâ Anadolu emirülumerası Gürcü Mehmet paşa ile Küçük Ahmet paşa , bilâhare Mehmet paşa azledilip Dilâver paşa İlyas paşa üzerine memur ediliyor .

[2] **Naima** . C. 3 S. 138

[3] **Naima** bu şahsı Safer ağa olarak gösteriyor.

lığını terkederek Bergama kalesine iltica etti . [1]

Tarihi kadimde meşhur Üsküdârın iltica-gâhı olan Bergama zaptı adeta muhal bir kale halinde idi . [2] Padişah kuvvetleri kaleyi muhasara ettiler . Paşa mezkûr kalede « üç ay ihtiyarı meşakı hisar » kaldı . [3] Fakat gün geçtikçe kalenin zaptı hakkındaki ümitler gevşiyordu.

Ahmet ve Dilâver paşalar bu cihetı anladıklarından İlyas paşaya karşı «Madra semtine sülûk edip mehadat ve mülâyimat muamelesine başladılar . »

Küçük Ahmet paşa e sur olduğu kadar hulûsu niyet erbabından idi . [4] İlyas paşa ile adeta aralarında bir münasebeti dostane başlamıştı . Gerçi tarihler bunu bir huda ve hille telâkki ediyorlar. Her ne olursa olsun kalenin muhasarasından İlyas paşanın İstanbula hareketine kadar ikisi arasındaki münasebat ancak dostlukla ifade edilebilir. Muhasara devam ederken paşalar yekdiğerile hediyeler teati ederek birbirlerine cemilekârlık gösteriyor . Kalede bulunmıyan kiraz ve envai meyvaları yüklerle İlyas paşaya gönderiyorlardı . [5] Bir taraftan Ahmet paşa İlyas paşanın affettirilmesi çarelerini arıyordu . İlyas paşayi bu cihete imale ettirdikten sonra İstanbula müteaddit mektuplar gönderildi . [1] Vaziyet bertafsil padişaha arz Bergama kalesinin zapt ve teshirinin imkânsız olduğu izah edildi . Nihayet padişahın affı mutazammın hattı hümayunu karargâha gelince İlyas paşaya mesele bildirildi . İlyas paşanın kale haricine çıkarılması epey güç oldu . Nihayet « Üç namdar paşa berabere gelip buluşup ahtleştiler . Küçük Ahmet paşa şöyle ahd etmişti ki: «huzuru padişaha kendi ile bile varıp af ve inayet şehriyariyi cuşa getirip hakkında bihat iltifatlar zuhuruna bais ola .»

İlyas paşa dört senedir hükümran olduğu bu yerlerden ayrılıp fisku fücur ve ihanet membaı olan saray canibine gitmekte bihakkın endişe ediyordu . Bu hususu ağalarile uzun boylu görüştü. Ortada padişahın celi fermanı vardı. Bu hatta humayuna itimat gerekti . İlyas paşa bir gün devletin kuvvetlenip başına bir akıbetin geleceğine ihtimal vermemişti!

Naçar İlyas paşa, namdar ağaları başında olmak üzere küçük Ahmet paşa ile İstanbula hareket ettiler. (1041) Dilâver paşa ise askerini alarak

[1] **Tarihiebulfaruk** İlyas paşanın Alaşehire iltica ettiğini yazıyor. Halbuki paşanın Bergama kalesine kaçtığı hususunda diğer menabi müttefiktir .

[2] Naima tarihinde Bergama kalesinin resanetini bertafsil hikâye ediyor ve bazı efsaneleri de araya karıştırıyor. Naklediyorlar ki gururu cebbarın tahtgâhı imiş ... «Beynennas güngörmez padişahı ki - ona Haşam bin Alkame de diyorla - Güp ol diyarda olmağın . . » Naima Bergamanın güzelliğini , şairane mettettikten sonra şu hükmü veriyor. ol ecelden İlyas Paşa ol kalenin suubetine itimat edip isyanın ilâna cür'et etmişti » .

[3] İlyas paşanın Berğamada ne kadar müddet kaldığı hakkında membalar sakindir. Yalnız Ravzatülebrar müddeti mahsuriyeti üç ay olarak zikrediyor . Karesi meşahirinde de bu cihet tenvir edilmemiştir .

[4] Kısa boylu aslen, Arnavut olan Ahmet paşa otuz sene mütevaliyan devlet hizmetinde seferlerde bulunduktan sonra 1049 da İran seraskeri Rüstem hanın kuvayi külliyesile ihata edilmiş askerine ric'at emrini verdikten sonra kendisi bir elinde kılıç bir elinde sancak düşmana saldırıp şehit düşmüştür .

[5] Bundan anlaşılıyor ki muhasara baharda belki mayıs ayında vaki olmuştur .

(1) - 1079 da yazılıp Şam ruznamçecisi Mehmet efendi metrukâtı arasında sadrâzamın Padişaha tahriren arzedip Padişahın da el yazısıyle altlarına işaret ettiği bazı tarihî kayıdlardan bilhassa bahsimizi alâkadar eden bir danesini aynen alıyorum:

« Arzı bendei bimukdarlarıdır ki Anadolu beylerbeyisi Ahmet paşa kulunuzun ademisi gelip İlyas paşanın Berğama kalesinde mahsur idükü yazup inşaallahüteâlâ bundan böyle ele götürülmesini haber vermiş ve cenk eyledikleri yerden Berğamaya varınca firar eden eşkıyanın başların alıp ve ikdül dahi göndermişler. Saadetlü Padişahın yemni hümayunları berekâtile nimetin şükrünü bilmiyenlerin başları aşağı alınacaktır. Ahmet paşanın gönderdüğü mektubu aynile rükâb hümayuna irsâl olundu. Başlar ve düller inşaallahüteâlâ yarın gelecektir Bu babta ferman azametli Padişahımındır.

İnşaallahüteâlâ ele girür. Ol dedüğü sancaklara adam tayin edesin. Ahmet paşa üzerine cemola. Ziyade tekit edesin. Korkalar.

Bunda bahsedilen mektup belki İlyas paşanın affını iltimas için Ahmet paşa tarafından gönderilmiş olandır.

eyalete avdet etti.

İlyas paşanın diğer tevabii ise «katlü garet bilcümle nabut oldular. [1] Küçük Ahmet paşa yollarda ufak tefek bazı tediplerde bulunduktan sanra Üsküdara vardılar.

Sultan Murat o sırada İstavroz bahçesinde bulunuyordu. [2] Küçük Ahmet paşa ile İlyas paşa huzura kabul edildiler. Murdi Rabi İlyas paşayı karşısında görünce müthiş bir hiddet ve asabiyete kapılarak haykırdı:

— Bire kâfir sana Şam eyaletini verdim niçin muhalefet edüp gitmedin ve emri şerifime ittiba ve inkiyat etmedin? »

İlyas paşa ise Naimanın tabiri veçhile « özrlenk » ile padişahın hiddetini teskin etmek ümidile:

— « Padişahım hasta idim. Onun için tehir ettim. » cevabını verdi. Filhakika padişah hiddet ve gadap etmekte haklı idi. Karşısındaki dört sene kendi evamirine karşı koymuş , mansıbı devleti reddetmiş, «hurucu alessultan» olmuştu. Muradı Rabi bu kadar iktifa etmeli, paşayı göz önünde bulundurmak üzere salıvermelidi.

Hattı humayuna , padişah sözüne inanarak kılıcını kınına sokmuş bir vezire karşı başka muamele yakışmazdı . Bu kadar zebunküşliğe, ahitşikenliğe ihtimal verilmezdi . Hattâ Ahmet paşanın hayatı üzerine taahhüdü padişahın emrile kabul etmişti ve İlyas paşaya karşı hakikaten samimî idi . Fakat genç padişah İlyas paşanın cevabına karşı büsbütün köpürdü:

—« Bire mel'un benim memleketime tagallüp edip ecdadı pakimin tahtı kadimi olan Manisa şehrini urup garet ve hasar etmekte hasta değil idin. Emrime itatte ne acep hasta oldun . Bire kesin şu kâfirin başını [3] diyerek zavallı İlyas paşayı hakaret ve tekme ile yere düşürdü . Bostancılar da koşarak içlerinden Tolozcu denen bir bostoncı İlyas paşayı altına alıp belindeki bıçağı ile koyun boğazlar gibi boğazladı . İlyas paşanın bu feci ve hazin olan katlini padişah ta kemali zevk ile seyretti . [4] Tarihler küçük Ahmet paşanın korktuğunu, şefaat edemediğini söylüyorlar . Padişah namusu üzerine verdiği bir sözden döndükten sonra padişahın sözünü senet ittihaz ederek İlyas paşanın hayatını taahhüt eden Ahmet paşayı bu taahhüdünü yerine getirememesinde haklı ve mazur görmek icap eder . [5] Osmanlı tarihi bilhassa Muradı Rabi hesabına çok şerefsiz çok lekeli bir kayd düşüren bu vak'a ile Balıkesirin bu namdar paşasının vücudu gibi, ihdas ettiği gaile de bertaraf edilmiş oldu. [1041] İlyas paşanın maksat ve niyeti hakkında mehazlarda sarih bir kayde tesadüf edemedim . İsyanı hakkında - ki hükümler ise istidlâl mahiyetindedir . Bununla beraber o devrin vakayii tarihiyesi bazı tipik hâdiseler tamik edilerek umumî bir netice ile muayyen bir fikir elde etmek güç değildir. Gerek Muradı Rabi zamanında gerek ondan evvel tari-

[1] Karaman eyaletinden mazul bulunan Çerkes Ahmet paşa o sıra Bolvadinde oturup bir mansıbı devlet ümidinde idi. İlyas paşanın bozulan askerlerinden bir kısmı onun bulunduğu tarafa doğru firar ettiklerinden Çerkes Ahmet paşa bunlardan hemen yetmiş kadarının başlarını kesip yaranmak üzere saraya göndermiştir.

[2] « Allahı âlem bu bahçenin talii Merih bürcüne tesadüf etmiştir. Hattâ Anadoluda isyan edip Berğama kalesine kapanan İlyas paşayı kuçük Ahmet paşa tutup huzuru şehriyariye götürdükte bu bahçede maiyeti ile berabar katlolundu.»

Evliya Çelebi seyahatnamesi C. 1 , S. 468

[3] Bu muhavereler aynen Naimadan iktibas edildi. Kendilerine Allahın gölgesi denen ve hakkı hükümranisini göklerden aldıkları iddia edilen Padişahların memleket , tebaa, devlet telâkkileri hakkında bu sözler emsali arasında belki munsifane olanlarıdır.

[4] Muradı Rabiin şiddeti tabiinin devlete bir hayat bahşetmesi bertaraf Padişah hakikaten gaddardı. Hafız, Recep, Husrev paşalar gibi kendi Sadrezamlarını ve sonra hepsi birer yavru olan şehzadelerini katlettirmesi kan dökmenin kendisi için adeta bir itiyat olduğu hükmünü verdirir. Filhakika Muradı Rabi kadar katli vüzerayı tasvip eden bir başka padişah bulunamaz. İlyas Paşada bu hınzır tabiatın kurbanı olarak sahnei tarihden çekildi.

[5] Padişah İlyas paşayı katlettirdikten sonra Ahmet paşayada çıkışarak : «Senin hakkında dahi şikâyetler var. Reayaya zulüm edip mutattan fazla para almışsın » diye itap etti isede Ahmet paşanın cevapları Padişahı ikna ettiğinden hizmetine mükâfaten uhdesine Şam eyaletini tevdi etti. Bu meyanda İlyas paşa hadisesinde hüsnü hizmeti görülenlerden Dilâver paşaya Sivas, Ahmet paşayada Karaman eyaleti tevcih edildi. İlyas paşa ittibaından olup paşa ile İstanbula gelenlerden Hızır kethudadangayrısını bir gece ansızın boğazlayıverdiler.

hin aksiyon , reaksiyon kanunlarının o devrin efkârı içtimaisinde tamamen hüküm icra ve rolünü ifa ettiği anlaşılıyor . Sarayın; saray muhitinin Anadoluya karşı aldığı vaziyet, halkın ruhunda ister istemez aksülâmelini göstermiştı.Bu aksülâmelin bir ifadesi olan isyanlar , «Celâlilik» Anadolunun birbirinden uzak birçok yerlerinde tamamen müşabih viçheleri ve safhaları haizdi. Kalender oğlunun , Cennet kızı oğlunun ve emsalinin , nihayet İlyas paşanın kıyamında göze çarpan en celi iddia ; sarayın, kapı kullarının dönme vezirlerin heyeti umumiyesile Fatihten beri Anadoluya husumeti kendisine prensip olarak kabul eden Osmanlılığın hüküm ve nüfuzuna ya bir hudut çizmek ya bir nihayet vermekten ibaretti. Birinci Ahmet zamanında bilhassa ehemmiyet kespeden bu iddia ; Osmanlı müverrihlerinin kaleminde amansız bir tahrife uğramaktadır . Otuz bin Anadolu Türkünü boğazlıyan Kuyucu Murat paşa bir kahraman olarak zikredilmekle beraber asıl hakikat , fırsat buldukça kılıçlarda, uzun zamanda kalplerde yaşaya gelmiştir. Bu « isyanlar » Anadolu tarihinin en çok tetkike değer bir faslıdır. Bu kıyamların ruhiyatını tahlil etmekle birçok hakikatler tezahür ettirilmiş olacaktır. Cidden hazin bir akıbet ile nihayet bulan İlyas paşanın isyanı da kanaatimce ayni ruh ve esastan mülhem olarak dört sene vecdü heyecanla devam etmiştir. İlyas paşanın henüz kalbine, dimağına hâkim olmadan tahteşşuur yaşıyan mefkûrevî hisler, bazı saikların, hâdiselerin de yardımiyle taşarak kıyam ve padişaha isyan şeklinde, tecelli etti. Nasıl ki bu diğer halk kurtarıcılarını da ayni yola sürüklemek kudretini göstermişti.

Bağdat seferinde Kızılbaş cenginde memleketine karşı borçlu olduğu vazifesini yerine getirdikten sonra Boşnak Hüsrev paşa gibi fırsat düşkünü bir saray kulunun Hafız paşa gibi mert bir Türke tercih edilerek sadarete getirilmesi İlyas paşanın kalbinde ve tahteşşuurunda yaşıyan hislere bir şekil, bir ifade verdi. Çünkü İlyas Paşa boşnak Hüsrev paşanın şahsiyetinde, sarayın dönmeliğin, kapı kulluğunun hüviyetini sezerken; Anadoluluğun mazlûm ve masumluluğunu da kendi benliğinde ayrı bir şahsiyet olarak canlandırmıştı.

İlyas Paşanın mefkûresine bir maddiyet vererek, gayesine, maksadına şu veya bu idi demek doğru değildir.

Çünkü Anadolu isyanları şahısların değil tamamen camiaların ruhundan kopan sağnaklardı. Bu sağnaklardan bir danesiде tesadüfen İlyas Paşanın maşerî benliğini temsil eden şahsiyetinden zuhur etmişti. Kalender, Cennet oğullarının ve emsalinin kıyamını temin eden maddî ve hatıravî saikler ne idi ise İlyas paşayı tahrik edenler de ayni amillerden ibaretti. Onlar ne yapmak istemiş ise, İlyas paşa da o müşterek maksada esir olmuş, o müşterek maksada vusul için çırpınmıştır ... Diğer vak'alar, hadiseler, zahirî, tesadüfî olduğu gibi birer haricî tahrikten fazla bir şey değildir. İşte İlyas Paşanın kıyamında aranması lâzım gelen asıl hakikat - fikrimce- yukarıda izah ettiğim umumî benliğin yaşata geldiği « Emel » dir.

İlyas Paşanın muvaffakıyetsizliğini şahsından ziyade etrafında, bir de umumî şuurun zâfında aramak lâzım gelir. Paşanın etrafındaki adamlar bu yüksek mefkûreyi hazmedecek kabiliyette değillerdi . Manisanın tahribile bazı münasebetsizliklerle halka emniyetsizlik gelmişti.

Halk bunlarda nihayet birer yeniçeri ruhu görüyordu. Diğer taraftan bu mefkûre Anadolu halkında hepsinde kalplerden dimağlara kadar yükselememiştî. Kuvvetler, maksatlar , gayeler bir olduğu halde birleşemiyordu. Mevzii olarak doğan bu kıyamları umumileştirerek Anadolunun her tarafına sardıracak kudrette biri de çıkmamıştı. Bu kudret İlyas Paşada da mevcut değildi. Sonra birleşmesi lâzım gelen kuvvetler yekdiğerile çarpışacak kadar bazen gaflete düşüyordu. Dilâver Paşanın Karaman eyaletinden getirdiği asker, İlyas Paşanınkiler gibi Anadolunun zulümdidelerinden olduğu halde anlaşamamıştı.

İlyas Paşa sarayın henüz devam eden zâfından, idaresizliğinden süratle istifade ederek gayesine vuzuh verebilseydi Manisayı sulhen elde ederek diğer kuvvetlerle anlaşmanın yolunu bulsaydı, İstanbuldaki taraftarlarının da müzahareti ile müsbet bir netice elde etmesi çok mümkündü.

İlyas Paşanın İskendervarî hulyaları, Anadolunun Osmanlı tahakkümünden tahlisine matuf tasavvurlardır.

Köroğlu efsanesini hergün dinliyen Paşanın bu «halâskâr » n millî bir Türküsü olan efsanenin ruhuna nüfuz ederek mefkûresini inkişaf ettirmesi çok tabiî idi.

Zaten İlyas Paşada bir halâskâr için lâzım gelen vasıflar vardı. Bu evsaf ile her zaman etrafını teshir edebiliyordu . Fakat Paşa hem gayeyi vuzuhla göremedi, hem sarayın, devletin bir gün mahir eller tarafından iadei kuvvet edeceğini düşünemedi.

İlyas Paşanın ihtirasını teyit edecek bazı delîller gösterilebilirse de bunlar zannedildiği gibi mevkaa mutabık değildir. Paşayı osmanlı sultasını kabul etmiş addedemeyiz. Sadarette gözü olduğu iddiası ilk zamanlar için belki doğru olabilirdi. Çünkü o sırada paşada henüz bir fikir hasıl olmamıştı. Diğer kıyamcıların. Osmanlılığa karşı tavaifi mülkü ihya etmek istedikleri zannediliyor. İlyas Paşanın bilâhare buna yakın bir maksat takip ettiği neticesine varılsa da bununla, Osmanlı sultasının kabulünü telif imkânsızdır. İbrahim Cevri efendinin kasidesindeki:

«Yaraşur verse revnak sadrı divanı şehinşaha»
«Vekili mesnet aradır, vezir tahtı piradır.»

Beyti paşanın şairde bıraktığı ilk intibaların eseridir. Yalnız Şam eyaletinin tevcihini hüsnü telâkki etmesi, paşaye atfetmek istediğim zihniyet ve emel ile telifi güç bir keyfiyettir. Yalnız bu da Hammerin işaret ettiği veçhile hükûmeti ele almak için, paşaya bir fırsat gibi gelmiş olabilir.

. . . . . .

Paşanın şahıs ve şahsiyeti hakkında mehazlarımda tenvir edici tafsilâta pek rastlamadım.

Paşanın resmî hayatı tarihlerde Musul beylerbeyliği ile başlıyor Bundan evvel Karesi havalisinde eşkıyaları tedibe memur edildiğini öğreniyoruz. Daha evvelki hayatına ait bir vesika bulamadım. 1030 da Rumeli mirimirânı oluyorsada bir sene sonra azlediliyor. Bu azle sebep olan hâdise malum değil. Belki hiç bir sebep yoktur. Tarihen mazbut ilk seferi 1036da Sadrazam Hafız Ahmet paşanın maiyetinde vaki olan İran seferidir. İlyas paşa bilhassa bu seferde ibrazı ehliyet eylemiştir.

1037 de cepheden avdetinde Hüsrev paşanın kadrinaşinaslığı karşısında tekaütlüğünü alarak Balıkesire çekildi.

1038-1039 da Midilli vakasını ihdas etti. 1039 da uhdesine Vezirlik rütbesi tevcih edildikten sonra Manisa havalisini zaptetti. 1040 sonlarında Şam eyalâtı emrine verildi isede Balıkesirden hareket etmediğinden küçük Ahmet, Dilâver paşaların malum hücumile karşılaştı. Nihayet 1041de Muradı Rabiin hunrizliğine kurban olarak Toluz ağanın eliile hayata veda etti.

* * *

İlyas paşanın isyanından evvel devlete hüsnü hizmeti vardır. Bunu müverrihler inkâr etmiyor. Hatta Murat bey diğer isyanların başında bulunanlarla İlyas paşayı kıyas etmek bile istemiyerek bunun yüksek bir devlet rüknü olduğunu teslim ediyor. Askeri meziyetler kendisinde çok mütebarizdi. İran seferinde Hafız paşanın parlak şairane hitabelerinden ziyade İlyas paşanın nüfuz ve dirayetidir ki orduda yüz gösteren ihtilâl âmarelerini izale etmişti. Ehliyet ve cesareti, Naima gibi Osmanlılık muhabbeti ile meluf bir müverrihi bile meclup kılmıştır

İlyas paşa çok sahi idi. Servetini lâyık olanlara bahşetmekte tereddüt etmez, ihsan ve iltifatını kıymettar hediyelerle dostlarına ihzal ederdi. Paşanın diğer bir meziyeti de ilim ve sanat müntesiplerine hürmet göstermesidir. «Erbabı ilmi kaleme, şairlere bol bol atiye ve ihsanlarda bulunur . Caizeler verirdi. Kendisini tedavi eden Ömer efendiye ve onun vasıtasile Yahya efendiye ve diğer dostlarına gönderdiği hediyeler bir vakıt herkesi meşgul edecek kadar kıymettardı. Bu meyanda Nefi ve Cevri İbrahim efendi de paşanın hedayasından mütene'im olmuşlardır.

Memleket tetkikleri:

Korucu Nahiyesinde Bayram adetleri

Her yerin bir bayram âdeti olduğu gibi Korucu nahiyesinin de kendine has âdetleri vardır.

Bayramın birinci günü namazdan sonra büyük küçük bütün köylü, akrabalarına giderek bayramlaşırlar. İkindi üzeri de erkekler umumiyetle kabristana giderek kabristan içerisinde bir mahalle toplanırlar, hafızlar tarafından birer aşır okunur. Sonra herkes hısım ve akrabasının kabri başına geçerek birer yasin okur ve avdet ederler.

Birinci gün gençler katiyen geyinmezler, ölülerine ve gurbette bulunan akrabalarına yas tutarlar, müteessir bulunurlar. İkinci günü başlıyan eğlence bir hafta -iş zamanı değilse- on gün devam eder.

İkinci gün; bütün gençler ve bilhassa genç kızlar geyinerek bayram mahalline toplanırlar. Kençler bir tarafta (Zeybek oyunu) oynarlar. Kızlar da bir tarafta gençlere karşı müşterek maniler söylerler. Evvelâ, içlerinden birisini ortalarına alırlar ve hepsi birden ortadaki kızın etrafında dönerek bir mani söylerler. Bu maniden sonra oturan kız kalkıp yerine diğer bir kız oturur, ona da bir mani söylerler, ki bu suretle bütün kızlar birer defa bu halka içerisine girmiş bulunuur.

Maniler, müştereken hepbir ağızdan söylenir. Bu maniler de şunlardır:

Marhamamı [1] serdim taşa
Dolaşalım baştan başa
Seni sevsin oğlan paşa
Ninni kadınım ninni

[1] Marhama geniş hamam peştamallarının aynidir. abşa örtülür, dış örtüsüdür. Bu örtüler Şoma ve Kırkağaç taraflarında kullanılmaktadır.

Marhamamın ucu düğüm
Ben ağlarım siyem siyem[1]
Senin yârin gelecek bugün
Ninni kadınım ninni

Marhamamın ucu atlas
Atlasa iğneler batmaz
Bem beğim bensiz yatmaz
Ninni kadınım ninni

Çarşı yolu çamır odu
Baklavalar hamur oldu
Oğlan paşa gâvur odu
Ninni kadınım ninni

Sarı çizme aldırayın
Kümüş nalça vurdurayın
Ben ağama geydireyin
Ninni kadınım ninni

Çıktım kavak doğrusuna
Balta vurdum berisine
Üç güzelin birisine
Ninni kadınım ninni

Bu oyundan sonra bütün kızlar ayakta bir halka olur ve el çırpıp birbirlerinin avuçlarına vurarak şu manileri söylerler:

Sokaktan doğdu geçti
Elini yudu geçti
Kör olasıca sokak
Yârime değdi geçti

Ağam ilvanlı ilvanlı [2]
Kızla edala sürmeli yârim

Dut ağacı burulu
Dibinde suy durulu [3]

[1] Siyem siyem, için için
[2] Süslü
[3] Korucu mıntakasında (su-) ye (suy) derler.

İller yârim dedikçe
Bem boynum burulu

Ağam ilvanlı ilvanlı
Kızla edalı, sürmeli yârim

Dut ağacı dut veri (verir)
Yapracığını kıt veri
Oğlan küçük kız büyük
Sarılması tat veri

Ağam ilvanlı ilvanlı
Kızla edalı, sürmeli yârim

Kara kabak kökeni
Ele bata dikeni
İşte geldim gidiyon
Nazlı yarin mekânı

Ağam ilvanlı ilvanlı
Kızla edalı, sürmeli yârim

Dut ağacı boyumca
Dut yiyemedim doyunca
İller yârim deyo (diyor)
Ben yâr görmedim ölünce

Ağam ilvanlı ilvanlı
Kızla edalı sürmeli yârim

Kefenim va dört enden
Ayrıldın mı yâr benden
Ayrılcanı (ayrılacağını) bileydim
Sevimi alırdım senden

Ağam ilvanlı ilvanlı
Kızla edalı, sürmeli yârim

Bu manilerj söyledikten sonra *(Zekmene* ve *(Çınkırık)* dedikleri ağaçlara binerek eğlencelerine devam ederler. [1]

Bu oyunu müteakıp (kaydırak taşı) oynarlar ve akşama kadar bu gibi oyunlarla vakit geçirirler.

[1] (Zekmene) denilen yeri umumen yere çakılmış diğeri bu ağacın üzerine geçirilmiş bir ağaçtır. Bu ağacın iki ucuna birer kız karınlarile asılırlar. Ağaç döndükçe biri aşağı iner birisi yukarı kalkar.

Üçüncü gün yine ayni mahalde toplanarak eğlentiye başlarlar ve yine bir halka olup ayakta yalnız el çırpmak suretile şu manileri söylerler:

Enterim (Entarim) var çiçekli
Kuşak kuşanmış saçaklı
Geliyo eli bıçaklı

Varamam oğlan varamam
Kollarım nazik saramam

Bi enterim va, kar gibi
Yeni yakası dar gibi
Bi oğlan sevdim nar gibi

Varamam oğlan varamam
Kollarım nazik saramam

Bi enterim va, yamalı
O da kirlenmiş yumalı [yıkamalı]
Elin oğluna sarmalı

Varamam oğlan varamam
Kollarım nazik saramam

Bi enterim va, filfili
Yenleri yılan dili
Bu dil buralı değil
Balıkesir bülbülü

Varamam oğlan varamam
Kollarım nazik saramam

Bu manilerinden sonrada [**Dolma**] doldururlar. **(Entari)** giyerler . Yemeni örterler . **(Güzellere bakmasını) (Çirkinlerden kaçınmasını)** taklit ediyorlar .

Dolma doldurulması şöyle olur :

Kızlar ayakta bir halka olup döne döne ayni sarma sarıyor gibi ellerile tarif ederekten bir ağızdan şu sözleri söylerler:

" Dolmayı söyle (şöyle) doldurula .

Sarmayı söyle sarala . Enteriyi söyle giyele (Giyerler) bezceğizi söyle tartala [1] . Gözle söyle yakala.

Gözle şöyle yakarlar, denildiği zaman başlar umumiyetle bir tarafa çevrilerek manalı nazarlarla bir noktaya bakılır. - Çikinden [çirkinden] söyle kaçala - denildiği zaman da hepsi birden birer tarafa kaçışırlar. Sonra toplanarak yine halka olurlar. Ve kollarile birbirlerinin boynuna sarılarak "Gel bide (birde) aba deyelim„ Derler ve ayaklarını kuvvetle yere vururlar . "İçine payam (badem) saçalım; yetmezse daha saçalım; horozcuğumun ibiceği darak gibi kuyrucağı orak gibi; lebbi [2] hanbar [3] açıldı soluca boncuk saçıldı.

Dedikten sonra hepsi birden el çırparlar.

Bu oyunu müteakıp karşıdaki genç oğlanlara karşı da:

" De gidi alçaklı yüksekli oğlanlar, de.. Öf!...„ diye bağrışırlar.

Nihayet kızlar yine iki taraflı ayrılırlar ve aralarında şöyle bir muhavere cereyan eder. Bir tarafı karşı tarafa:

" Alile alile, top top alile!„

Karşı taraf cevap verir:

" Ne istersin, ne dilersin bizim alile?„
" Bizim taraf sizden bir gelin ister!„
" Gelininizin adını diverin bize?
" Gelinimizin adı Fadime kadındır.„
" Arlıca, usluca kendisi varmaz.„
" Arlıca, usluca kendisi gelir.„

Deyince karşıki taraftan ismi söylenilen kız beri tarafa geçer. Bundan sonra da gelin veren taraf gelin alan taraftan ayni veçhile bir gelin ister. Bu taraftan da bir kız o bir tarafa gelin gider ve bu oyun da bir müddet devam eder ve nihayet yeni gelini ortalarına alırlar ve bir tarafta hepsi birden:

" Gelinimize dizme (1) iletiyoz [götürüyoruz]

Diye gelip kızın saç örgülerini başına toplıyorlar. Diğer taraf bunlara şu suretle mukabelede bulunnur:

" Dizmenize çarık dirle (dirler) çarığınızı alakoyduk sendiklere (sandık) koya koyduk vermeyim dünür kızı eğlerim (aldatırım) sizi „ diyerek hepsi birden gelüp kızin saçlarını arkasına atıyorlar. Yine o bir taraf:

"Gelinimize enteri iletiyor , gelinimize enteri iletiyoz „ diye giderek kızın saçlarını yine başına toplıyorlar diğer tarafta bilmukabele:

" Enterinize alaca (2) dirle. Alacanızı ala koyduk sendiklere koya koyduk vermeyim dünür kızı aldatırın sizi!„ dedikten sonra o bir tarafa yine:

" Gelinimize altın iletiyoz, gelinimize altın iletiyoz „ diye kızın saçlarını yine toplarlar. Kız tarafı da şu suretle cevap vererek kızın saçlarını düzeltirler.

" Altınınıza manğır (3) dirle altınınıza manğır dirle, manğırınızı ala koduk sendiklere koya koyduk vemeyim dünür kızı eğlerin sizi!„

Diyerek bu oyunu ikmal eder ve yeni bir bu oyuna geçerler.

Bir halka olarak el ele tutuşuyorlar ve döne döne hep bir ağızdan:

" Bi tavukçuğum vadır akçadır yumurtası çokçadır bende vadım seke seke tilki yemi... Sen, çeke çeke ardımızdan atlı geliyo atlı bize yenli (hafif) geliyo bobamızın (babamızın) darı ekmeği kavurmadan tatlı geliyo, çevirme....den tatlı geliyo!„

Dedikten sonra ellerini bırakıyorlar

(1) Örtünmek
(2) Lebbeyk makamında veya edatı nida olarak istimal edilir.
(3) Anbar

(1) Eski zamanın sarı pabuçları.
(2) Yerlilerin dokudukları renkli kumaş.
(3) Manğır bakır paradır. Bunların altın taklidi olanlarına (penez) ve (maçil) derler.

Müsahabe

Halk Şairleri ve Sazları

Eski tarihî devirlerin başka bir şekilde devamı olarak kabul edebileceğimiz Anadolu halk şair ve musikişinaslarının bugün kullandıkları sazlar , sekiz türlüdür: «Cura, bağlama, kara düzen, tam - bura , bozuk , tambur , tambur bozması , saz » . Bunlar sırasile iki, üç, dört, beş, altı, sekiz, dokuz, on iki tellidirler ve hepside «Saz» umumî ismi altında toplanır . Şekil ve yapılış itibarile biribirinden farklı bazı hususiyetler gösteren bu sazların tenevvuuna sebep, ötedenberi Türkün ruhundaki bedîî ve millî duyğulardır denebilir. Çünkü Anadoluda kendi âleminde yaşayan saz şairleri - ki buna sadece « âşık » da diyoruz . - Zaman zaman değişen hislerini, ilhamlarını iki telle ifade ortalarına birisini alarak hep bir ağızdan makamla:

" Al bezli durnam, yeşilli durnam yumuldu yum yum! „ deyince ortadaki gözlerini yumar ve diğerleri:

" Al bezli durnam, açıldı aç aç!„ denildiği zaman gözlerini açar ve yine:

" Al bezli durnam, yeşilli durnam kaçıldı kaç kaç!„ Denilince hepsi birer tarafa dağılırlar. Ortadaki de kalkarak bunları tutmak için iki tarafa mütema - diyen koşuyor.

İşte bu suretle bayramın bir haftası tatlı eğlencelerle geçiyor. Köyde bayrama yakın yavuklu olanlar varsa bayramın son günü üç nişanlı genç tarafından büyük halat nevinden urğanlar gerilir Bu urganlarla salıncaklar kurulur. Evvelâ gençler sonra da kızlar türkü ve manilerle akşamı yaparlar. Salıncak üç gün devam eder. Bayramın hitamı da salıncaklardan anlaşılır.

Kadıoğlu
İ. HAKKI

edememiş; ona, ilâveler yaparak en son şeklini düzmüştür. Eski asırlarda Türk musikisi diğer milletlerden yüksek olduğu için hem kendi sazını yapan, hem de kendi duyğularını nazmedip besteliyen şairler yetişmişti. Ayni zamanda , Avrupanın Kurunu vüstadaki gezici şairlerinden olan «Trubadur» . «Truver» , « Menestrel» , «Jonglör» leri gibi Asyayı baştan başa dolaşırlardı . Gerek bunlar, gerek sair Türk musiki san'atkârları tarafından icat edilen «Kubuz, Mezmar, Pişe , Çenk, İkliği...»gibi bugün aramızda göremediğimiz türlü çalğılar , [*] eğlenceden ziyade millî ruhu terennüme vasıta oluyordu .

Pek eski devirlerde dinî olan , sonra dinî - sihrî bir mahiyet alan ve nihayet içtimaî iş bölümü derecesinin yükselmesi üzerine bediiyat sahasına dökülen saz şairlerinin [**] , son asır zarfında şiirî, bedîî kudretlerini kaybettiklerini görüyoruz. Hele bugün Anadolunun kıyısında, bucağında tek tük kalan ve « âşık » dediğimiz seyyahlar, şurada burada, kahve köşelerinde ut ve deflerle yarım mevzun gürültüler çıkaran ve okudukları şarkıların manasını bilmiyen , vezin ve kafiyeden hiç haberi olmıyan çalğıcılar derecesine düşmüşlerdir. Zaten « Âşık » sözünün manasını biraz derinleştirince « Saz şairi » tabirindeki kuvveti muhafaza edemediğini anlarız. Binaenaleyh eski saz şairlerimiz zamanımızın terakkisi karşısında artık susmuş ve millî duyğularını terennüm hususundaki vazifelerini, halî tabiide, mekteplerimize bırakmışlardır.

GAZALİ

[Orta Anadoluda köylüler, saz şairlerine lhlhçı diyorlar.] G.

[*] Millî Tetebbular Mecmuası — cilt 1 sayı 3 cilt 2 sayı 4_5

[**] «Türk edebiyatının menşei» Millî Tetebbular Mecmuası — cilt 2 sayı 4 ve «Türk saz şairleri»

GÖL

— *Lamartinden* —

Böyle hergün yeni bir sahile atılmış; ebedî gecede geri gelinmez tarzda sürüklenmiş; hiç bir gün, zaman enginde demir atamıyacak mıyız?

Ey göl, sene daha yeni bitti. Ve ben onun sevdiği aziz dalgalar yanında üzerine oturduğu bu taşa, bak geldim yalnız oturuyorum.!

Sen bu derin kayalar altında yine böyle gürlüyordun; sen onların yırtık böğürleri üzerinde yine böyle kırılıyordun; rüzgâr senin dalgalarının köpüğünü onun mukaddes ayakları üzerine yine böyle atıyordu.

Bir akşam, hatırlıyor musun?.. Sessizce kürek çekiyorduk; uzakta yalnız ahenktar dalgalarına muntazam fasılalarla vuran kürekçilerin çıkardığı ses işitiliyordu.

Birdenbire dalga dikkat kesildi, ve bana aziz olan ses şu sözleri söyledi: " Ey vakıt, hızını azalt!.. Ve siz, kaçıcı saatler, biraz yavaş gidin!. Bize en mes'ut günlerimizin çabuk kaçan zevklerini tatmağa vakıt bırakın ! Size burada çok bedbahtlar yalvarıyor, onlar için geçin ; onların günlerile beraber içlerini kemiren kayğularını da alın, götürün!.. Bahtiyarları unutun !

Fakat ben beyhude yoruluyorum, vakıt benden kaçıyor; ben geceye: " Biraz yavaşla „ diyorum, şafak ufku delmeğe çalışıyor.

O halde sevişelim! ve kaçmak istiyen saatlerden çabuk istifade edelim!

İnsan için liman, vakıt için sahil yoktur; o akar, biz geçeriz!

Kıskanç vakıt, aşkın bize büyük dalgalarla saadet döktüğü bu mest anlarının da felâket günleri süratile bizden uzaklaşması mümkün değil mi? İzlerini bile bırakamıyacak mıyız ? Bir daha gelmemek üzere geçmiş, tamamen kaybolmuş mu olacaklar ?..

Ebediyet, hiçlik, mazi, karanlık uçurumlar yuttuğumuz günleri ne yapıyorsunuz?.. Söyleyin!,. Zorla elimizden aldığınız bu ulvî seadat anlarını bize iade edecek misiniz?.

Ey göl ! dilsiz kayalar, mağaralar, karanlık orman, vaktın dokunamıyacağı, hattâ belki gençleştireceği sizler o gecenin hiç olmazsa hatırasını saklayın!.. Güzel göl o hatıra senin sükûtunda, fırtınalarında, güler yüzlü kenarlarının manzarasında, bu siyah çamlarda, sularının üzerine uzanan bu vahşi kayalarda kalsın.

O hatıra, titriyerek geçen akşam karanlığında, sahillerinin sahillerine tekrar ettiği gürültülerde, yumuşak ışıklarile yüzünü beyazlatan gümüş alınlı yıldızda kalsın.

İnliyen rüzgâr, içini çeken kamış, güzel havanın kokuları, işitilen, görülen ve nefes alan her şey:

" Onlar seviştiler ! „

desin !

M. NUSRET

ÇÜNKÜ KADINSIN

Yaklaşma bana; Bana yaklaşma ve ellerini uzatma. İstemem artık aldanmak, bir kere daha aldatılmak istemem. Biliyorum sen de onun gibi, belki de ondan bir şeysin..

Çünkü kadınsın..

Böyle gözlerime bakarak, sesini tatlılaştırarak yavaşça.. Sessiz ve hareketsiz gibi yaklaşacak.. Sonra günün birinde içimde nem varsa alıp kaçacaksın değil mi?

Söyle öyle değil mi ?

Ben aşk istemiyorum. Ben aşkın peşinden gelen ıstırabı bir kere daha tatmaktan korkuyorum.

Benim dinlenmeğe ihtiyacım var.

Gözlerinin ateşi ile ruhumu altüst etmek istiyorsan aldanırsın. Bakışlarınla kalbimi araştırma ve ellerinle oradaki kıvılcımları karıştırma .

Derin bir ıztırabın küllerini senin tehlikeli nefesin dağıtmasın.

Ben yorğun ve hummalı başımı dinlendirmek, gözlerimi örterek sükûn içinde mukadder akıbetimi beklemek isterim.

Yalvarırım sana, bakışlarını benden uzaklaştır. Ben girdaplı, kasırgalı, hummalı bir aşktan korkarım. Ben sevipte aldanmaktan, aldanarak ağlamaktan kaçmak isterim.

Yüzümde sürünen saçlarından da, gözlerimi çeken, büyüleyen gözlerinden de, avuçlarımı yakan beyaz ellerinden de korkuyorum. Korktuğum için kaçmağa çalışıyorum.

Fakat ne acı, oh ne acı..

Seni sevmemek için çırpınırken anlıyorum ki geri dönmez bir aşkla sana bağlanmışım .

Sevgin içimde kör düğüm olmuş.

Lâkin ben bu gönül bağını senin vefasız başında çürütmemek, koparmamak için senden kaçmak isterim. Ne olsa, nasıl olsa seni seviyorum. Fakat inanmıyorum.

Yazık mı? Evet çok yazık. Seviyorum, fakat inanmıyorum, inanamıyorum.

Çünkü kadınsın.

Çünkü yalansın ve yılansın..

9-3-33

MÜKERREM

KANDİL

Tam
Bir türbe odam ..
Baş ucumda yanıyor ,
Mor
Bir şafak gibi kandilim .
Elim,
Okşarken ılık nefeslerini;
Onun
Divarları örtüyor
Sarı
Bir tül gibi ışıkları..
İşte şimdi ses yok,
Nefes yok..
Yalnız kıpırdıyor
Mor
Alevli yüzünde bir şey..
Ben tıpkı bir ney
Gibi dinliyorum
Onun ilâhî cızıltısını..
O, sade bir kandil
Değil
Bana bir güneş;
Gönlümün
Ölgün
Hislerine aşina bir eş ..
İşte biz boyle her gece
Gizlice
Ve yalnız
Baş başa kalışur, yanarız..
Ayni sebepten
Onun yanışı,
Benim gözlerimin yaşı...

E. A.

Meçhul Dost

İvan Bunin'den

Teşrinievvel 19...

Atlas okyanusu sahillerinin mahzun ve muhteşem bir mehtaplı gecesini gösteren şu *Carte-İllustrée* ile son eserinizden dolayi size har teşekkürlerimi takdime musaraat ediyorum. Bu sahiller, benim ikinci vatanımı ve Bretanyanın Avrupadaki memleketlerinin son hududunu teşkil ediyor. Görüyor musunuz, meçhul dostlarımızdan biri sizi nekadar uzaklardan selâmlıyor. Mesut olmanızı diler, sizi Allaha emanet ederim.

8 Teşrinievvel

Taliin beni ebediyen attığı şu ıssız memleketin manzaralarından işte bir tane daha.

Dün müthiş bir yağmur vardı.- Zaten bizde yağmurlar dajmidir.- Bir iş için şehre gitmiştim. Tesadüfen eserinizi aldım ve dönerken yolda, gözlerimi hiç kitabınızdan ayırmadan okudum. Sıhhatçe zayıf olduğum için bütün seneyi sayfiyede geçiriyoruz. Her taraf yağmurdan, buluttan hemen hemen karanlıktı. Bahçedeki çiçekler ve otlar fevkalâde yazıhdı. Boş tramvaylar menekşe kıvılcımlarını saçarak süratle gidiyor, ben ise okuyor, okuyor, okuyordum. Bilmem niçin kendimi hemen hemen ıstırapla karışık bir saadet içinde hissediyordum.

Allaha ısmarladık. Size bir daha teşekkür ederim. İçimde size daha bazı şeyler söylemek ihtiyacını duyuyorum. Fakat ne?.. Bilmiyorum; çünkü henüz tefrik edemiyorum.

10 Teşrinievvel

Kendimi tutamiyorum ve gene size mektup yazıyorum. Zannederim ki buna benzer birçok mektuplar alıyorsunuz. İşte bunlar, kendileri için hasseten eserler ibda ettiğiniz birçok insanların gönüllerinin feryadıdır. O halde ben neden susayim? Siz kitabınızı neşretmekle beni düşündünüz.. Ve bu suretle ilk defa siz benimle irtibat peyda ettiniz.

Bugün de, henüz yemyeşil bahçemize, hiç durmadan yağmur yağıyor. Odam zulmet içinde. Ocak sabahtanberi yanıyor. Size birçok şeyler söylemek istiyorum, lâkin bunun nekadar müşkül olduğunu, hele kendini anlatmanin hemen hemen imkânsızlığını siz herkesten daha iyi bilirsiniz. Ben hâlâ, hallolunmaz bir muammanın, saadetlerini size medyun olduğum güzel bir şeyin, güzel bir intibaın tesiri altında bulunuyorum. Bu şeyin, bu hissin neden ibaret olduğunu, ve alelûmum insanların herhangibir san'at tesiri altında kaldıkları zaman ne gibi bir ruhî halet taşıdıklarını, ne olur, bana anlatınız? Acaba bu his, beşerin kudret ve meharetinden mütevellit bir füsun mu? Bizde daima sönmeden yaşıyan ve bilhassa hislerimiz üzerine tesir icra eden bazı şeylerin - meselâ müziğin, şiirin, herhangibir şeklî tehaturun veya herhangibir kokunun - tahrik ettiği şey, bizim kendi şahsî saadetlerimiz mi? Yoksa bir insan ruhunun ilâhî güzelliklerle mütehassis olmasından mütevellit bir sürur mu? Öyle bir sürur ki onu ancak siz ve sizin gibi olan birkaç zat keşfedebilir. Ve bunu yapmakla bizlere hatırlatmak istiyorsunuz ki, o şey, yani o ilâhî güzellik, her şeye rağmen, gene de mevcuttur. İşte meselâ ben kendim, bir şey okuduğum zaman - hatta bazan korkunç şeyler okuduğum zamanlarda bile - birdenbire haykırıyorum: Bu ne güzel şey, Allahım! Bu ne demektir ? Bu, şu demektir ki: her şeye rağmen hayat gene de güzeldir !

Allaha ısmarladık. Pek yakında gene mektup yazacağım. Ve zannediyorum ki bunda hiçbir nezaketsizlik te yok. Çünkü muharrirlere mektup yazmak artık adet hükmüne girmiştir. Maamafih istemediğiniz taktirde mektuplarımı okumayabilirsiniz... Gerçi bu hareketiniz beni çok müteessir ederse de....

Gece

Affedersiniz, belki bu mektubum kulağınızda çok fena bir tınnet bırakacak. Lakin ne yapayim ki yazmadan duramıyorum. Bakınız, ben genç değilim. Hatta onbeş yaşında bir kızım da var. Hemen hemen bir gençkız. Maamafih bir zamanlar ben de oldukça güzeldim ve şimdi bile o zamanki halimden pek okadar keskin hatlarla ayrılmadığımı zanediyorum... Neyapayim, beni olduğumdan başka dürlü tasavvur etmenizi istemiyorum.

11 Teşrinievvel

Hazin, fakat ulvî bir müzik gibi ruhuma tesir eden edebî kudretinizin bende yarattığı bir heyecanı gene sizinle paylaşmak ihtiyacile yazıyorum Paylaşmağa ne lüzum var? İşte bunu ne ben bilirim , ne de siz... Bununla beraber ikimiz de pek âlâ biliyoruz ki, insan ruhunun bu ihtiyacı hiçbir zaman kökünden söküp atılamaz, bunsuz hayat ta olamaz. Hem bunun böyle olmasında büyük bir sır, büyük bir hikmet var. İşte sırf bu ihtiyacın tesirile değilmidir ki sizde eserler yazıyorsunuz? Hatta daha fazla bir şey.. Zira siz bütün varlığınızı onlara veriyorsunuz.

Eskidenberi mütaleayı çok severim. - Hatta bütün tatmin olunmıyan insanlar gibi ben de birçok hatıra defterleri tuttum.-Şimdi de çok okuyorum. Sizi de okudum; fakat az. Sizi daha ziyade isminizden tanıyorum. Lâkin, işte bu yeni kitabınız... Sahih bu ne garip şey !. Birisi bilmem , nerede bir şey yazıyor ; birisinin ruhu kendi gizli hayatının ufacik bir kısmını ufacik bir rumuz ile ifade ediyor, - ki bunu *sizin* gibi bir kelime de ifade edebilir , - sonra birdenbire mekân zaman mefhumları , tali ve hallerin başkalıkları ortadan kalkıyor , sizin fikirleriniz ve hisleriniz benim, yani biz umumun malı oluyor. Filhakika bütün dünyada yalnız bir tane ruh var. O halde size bir şeyler söylemek, sizinle bir şeyi paylaşmak ve size bir şeyden şikâyet etmek için gene size mektup yazmaktaki ısrarlarımın manası kendiliğinden anlaşılmaz mı? Sizin eserleriniz bile benim size yazmakta olduğum mektupların ayni değil mi? Siz de onları yazmakla birisine bir şeyler anlatmıyormusunuz? Ve kendi satırlarınızı meçhul bir şahsa, meçhul bir mesafeye göndermiyormu sunz ?.. Bakınız, işte siz de şikâyet ediyorsunuz. Hem de herkesten ziyade şikâyet ediyorsunuz. Çünkü , şikâyet, başka bir tabirle, insanla tev'em olan ve ondan hiçbir zaman ayrılmıyan bir münacattır. Hem şarkılarda, dualarda, şiirlerde, ve aşk duyğularında, bu münacatlardan nekadar çok var.

İhtimal, hiç olmazsa iki kelimelik bir mektupla, cevap verirsiniz. Veriniz!

13 Teşrinievvel

Gene size gece, yatak odamdan yazıyorum. Saffet diye kolayca tavsif olunan, fakat her halde hissolunduğu gibi ifade edilemiyen muammalı , ıstıraplı bir anlatma arzusile yazıyorum. Lâkin hakikatta size söyliyebileceğim şeyler okadar az ki. Çok mahzunum ve kendime çok acıyorum. Maamafih ben, bu mahzunluğuma ve bu kendime acımama bile memnunum. Sonbaharın karanlıkları ve Avrupanın en garp sahillerinden ta Amerikaya kadar uzayip giden bir enginin sisleri içinde boğulan bir şehirden uzak bir villada, bir yabancı yerde bulunduğumu düşündükçe mahzun oluyorum. Çünkü , değil yalnız her türlü

istirahatı havi şu güzel odamda , belki bütün dünyada yapayalnızım . Bunların hepsinden hazini , sizin bile bir hayal mahsulü olmanız, benden sonsuz uzaklarda bulunmanız, bana bukadar meçhul olduğunuzu bildiğim halde, gene hep sizi düşünüşüm ve hep sizden bir şeyler bekleyişimdir.. Bu söylediğim sözler benim için nekadar yabanci ise bu hususta da okadar doğrudur...

Hakikate bakılırsa dünyada her şey güzeldir. Hattâ şu lâmbanın üzerindeki abajur, onun yaldızlı ziyası, şu çarşafları bembeyaz, pırıl pırıl parlıyan açık yatağım, şu rop dö şambrım, şu terlikler içindeki ayaklarım, ve hattâ robumun bol kolları içinde kalan şu zayif kollarım bile.. Yazık! bunların hepsine sonsuz bir yazık! Artık bunlara ne lüzum var? Benim ebediyen bir şeyler bekleyişim, nasıl hayatımın yerine kaim oluyorsa, bunların hepsi de tıpkı böyle geçemiyecek, ilerliyemiyecek ve mahvolmıyacak mı?

Çok rica ederim bana cevap veriniz. Tabiî iki üç kelimelik bir cevap. Bari hiç olmazsa beni işittiğinizden emin olayim.. Israrımı affediniz..

15 Teşrinievvel

İşte şehrimizle kilisemizin resmi, ıssız, kayalı sahiller,- size gönderdiğim birinci Carte - postale'ın daha ötesi, daha şi - malj. Lâkin bizim şehrimiz bile, kilsemiz bile hazin ve siyahdır. Granit, arduvvaz, asfalt ve sonra yağmur, yağmur, yağmur..

Evet, kısaca olsun bana yazınız. Bana iki üç kelemeden fazla söylenecek bir sözünüz olmadığını ben de pek alâ bili - yorum . Ve sizi temin ederim ki bundan dolayi size kat'iyyen gücenmem. Lâkin ne olur, yazınız, yazınız!

21 Teşrinievvel

Of, hâlâ mektubunuz gelmedi. Halbuki ilk mektubumu yazalı onbeş gün oluyor. İhtimal ki tabiiniz, mektuplarımı henüz size göndermemiştir? İhtimal ki mübrem meşğuliyetleriniz veya kibar alemi sizi muvakkaten oradan ayırmıştır? Buna çok müteessirim; maamafih böyle bir muha - keme , her halde ricalarımı doğ - rudan doğruya tezyif ile karşılıyacağınızı düşünmekten evlâdır Bu tarzda bir mu- hakeme nekadar ayıp ve nekadar ıstıraplı!..

İhtimalki nazarı dikkatinizi üzerime celbe hiç hakkım olmadığını ve binaenaleyh bunda ne ayıba, ne ıstıraba mahal bulunmadığını söyliyebilirsiniz. Fakat haki - katte benim böyle bir hakkım yok mu? Mademki size karşı malûm bir hisle mü- tehassis bulunuyorum, o halde benim böyle bir hakkım nasıl inkâr edilebilir? Hiçbir Romeö görülmüş mü ki mukabele beklememiş olsun. Hattâ her türlü esas- tan ârî olsa bile?. Yahut hiçbir Otello görülmüş mü ki haklı olarak kıskansın? Çünkü bunların ikisi de diyor ki: mademki ben seviyorum, sevilmememe hiç imkân var mı? Hem bana nasıl ihanet edilebilir? Bu, beni sevsinlerden ibaret basit bir istek değil, belki ondan çok daha mu- dil ve çok daha fazla bir şeydir. Madam- ki ben bir şeyi veya bir şahsı seviyorum, o halde o şey veya o şahıs benimdir, bendedir demektir. Maamafih bunu lâzım geldiği ka- dar size izah edemedim. Yalnız şunu bili- yorum ki, bu, insanlara her zaman böy- le görunmuş ve halâ da böyle görünmek- tedir. Ve bunda çok derin bir sırrın saklı olduğunu da biliyorum. Dünyada hayreten- giz ve muamma olmıyan ne var ki !..

Bu meseleler nasıl olursa olsun, sizden hâlâ cevap yok; ve ben gene yazıyorum. Bir kuruntudan ibaret olsa da, sizin bana herhangibir cihetten yakın olduğunuzu birdenbire keşfettim. Hem bu keşfime ken- dim de inandim. Ve size mektup yazmakta ısrar ettim. Biliyorum ki, size nekadar çok mektup yazarsam o nisbette de yaz-

mak ihtiyacını fazla duyacağım; çünkü aramızdaki irtibat kittikçe kuvvetleşecek. Sizi gözlerimin önünde canlandırmağa mu- vaffak olamıyorum; hatta maddî çehrenizi kat'iyyen göremiyorum. O halde ben, kime yazıyorum? Kendi kendime mi? Nasıl olursa olsun. İşte ben de - siz değil miyim?

Behemehal cevap veriniz !

22 Teşrinievvel

Bugün okadar nefis ki ! Ruhumda bir hafiflik var. Pençerelerim açık. Güneş ve hararet ilkbaharı hatırlatıyor. Ne garip bir memleket! Yazları yağmurlu ve soğukken, sonbahar ile kışı yağmurlu ve sıcaktır. Lâkin ara sıra öyle güzel gün- lerine tasadüf edersiniz ki bir kışta mısınız, yoksa bir İtalya baharında mı , fark edeme- zsiniz? Ah, İtalya, İtalya ! Ve ah, benim o on sekiz yaşım, benim o şen saffetim ve be- nim o hayatın eşiğinde bekleyişlerim, ah! Hepsi de ileride, hepsi de Vezüv'ün civarın- daki dağlar, vadiler ve çiçek bahçeleri gibi, bir güneş sisi içinde görünen güzel günlerim. ah !

Afedersiniz, bunların yeni bir şey ol- madığını ben de biliyorum, fakat bundan bana ne ?

Gece .

Belki sizin için çok mücerret bir şey olduğumdan bana cevap vermiyorsunuz. Şu halde, işte size hayatımın birkaç hu- tutu daha. Ben, onaltı senedenberi evli- yim. Kocam Fransızdır. Kendisile bir kış günü Fransız «Rivyer» inde tanıştım. Nikâ- hımız Romada kıyıldı. Balayı seyahatını İtalyada yaptıktan sonra daimî olarak burada yerleşip kaldık. Üç çocuğum var: biri erkek, ikisi kız Kendilerini seviyor muyum? Evet, fakat herhalde hayatı her şeyden ziyade aile ocağında çocuklarında gören anneler gibi değil. Çocuklarım henüz küçükken. bütün zamanlarımı onlara bakmakla geçi- rirdim. Bütün meşğale ve eylencelerimi onlarla paylaşırdım. Lâkin onların artık bana ihtiyaçları yok. Şimdi benim çok boş vakıtlarım var . Hepsini mütalea ile geçiriyorum . Ebeveynim uzakta- lar . Hayatlarımız birbirinden okadar ayrılmış ve hatta müşterek alâkalarımız okadar azalmıştır ki fevkalâde seyrek mektuplaşıyoruz. Kocamla olan irtibatımıza gelince , sık sık cemiyetlerde bulunmak, ziyaret kabul etmek ve iadei ziyaret et- mek, akşam eğlencelerinde ve gündüz zi- yafetlerinde beraber bulunmaktan ibaret.. Maamafih ne kadın, ne de erkek hiçbir ahbabım, arkadaşım yoktur. Ben buradaki kadınlara benzemiyorum ve bir kadınla bir erkek arasındaki arkadaşlığa da inan- mayorum..

Artık kendi hakkımda yazdıklarım kâfi. Ne olur bana cevap verip te kendinize dair hiç olmazsa bir şeyler yazsanız . Siz ne haldesiniz ? Daimî ikametgâhınız neresi? Şekispir'i yahut Şelli'yi, Göte'yi yahut Dan- te'yi, Balzak'ı yahut Flober'i sèviyor musu- nuz? Musikiyi seviyor musunuz ve hangi musikiyi seviyorsunuz ? Evli misiniz? Ar- tık can sıkıntısı vermeğe başlıyan bir ir- tibatla bağlı mısınız, yoksa gûya anlaşılma- mış, istifade olunmamış bir saadet varmış gibi insanı boğan aldatıcı hatıraların he- nüz bulunmadığı, her şeyin yepyeni gö- ründüğü, neşe verdiği o lâtif, güzel ni- şanlı devresinde misiniz?

İmkân bulursanız bana mektup yazınız!

1 Teşrinisani

Hâlâ mektubunuzu alamadım . Bu ne müthiş bir ıstırap! Öyle bir ıstırap ki ba- zan sana mektup yazmağa karar verdiğim günü ve saatı bile tel'in ediyorum..

Ve bunların en fenası, başka bir çıkar yolun bulunmayışıdır. Mektup gelmiyecek, nafile bekleme, diye kendime nekadar telkin yaparsam yapayım yine de bekle- mekten kendimi alamıyorum. Öyleya, onun hakikaten gelmiye eğini bana kim temin edebilir? Ah, bir kere mektup yazmıyaca-

ğınızı kat'iyetle bilseydim ! Ben , bununla bile mesut olurdum. Maamafih, hayır, hayır, ummak herhalde müreccahtır . Umuyorum, bekliyorum!

3 Teşrinisani

Mektup gelmedi ve benim ıstıraplarım da hâlâ berdevam..

En çok sabah saatlerinde müztarip oluyorum: vücudumda gayrı tabiî bir durğunluk ve bir ağırlık hissettiğim, gizli bir heyecandan soğumuş ellerimle giyindiğim, kahvemi içtiğim ve kızımla beraber musiki dersine çalıştığım zamanlarda.. Ah, bir görseniz, kızım dersine ne büyük bir cehitle ve ne dokunaklı bir halde çalışıyor. Piyanonun başına öyle dosdoğru, evet öyle güzel dosdoğru oturuyor ki, bunu yalnız ve yalnız onbeş yaşındaki genç-kızlar yapabilir. Nihayet tam öğle üzeri posta müvezzii gelir. Hemen kapıya koşarım, fakat bir şey bulamam. Ondan sonra artık ta ertesi sabaha kadar sakinleşirim.

Bu gün de çok güzel. Aşağıda bulunan güneş vazih ve mücmel. Bahçede birçok çıplak ağaçlar sonbahar çiçekleri açmış. Ağaçların dalları arasından görünen vadide, ince, mavi, fevkalâde güzel bir şey ve kalbimde, bilmem kime karşı ve niçin bir şükran hissi var . İşte buna hiçbir sebep yok ve olmıyacatır da.. Mademki ruhu rikkate getiren bu şükran hissi vardır, o halde nasıl denilebilir ki hakikatte böyle bir şey yoktur.

Sizi düşünmek imkânını bana bahşettiğinizden dolayi size teşekkür ederim. Siz hiçbir zaman ne beni tanıyacak, ne de bana tesadüf edebileceksiniz. Fakat, işte bunda bile nekadar hazin bir güzellik var. Ve ihtimal ki bana cevap vermediğinize, bir kelime bile yazmadığınıza çok eyi yapıyorsunuz. Ve çok eyi ki ben sizi hayatta iken göremiyorum. Eğer sizi tanısaydım, hattâ lâakal iki kelemelik bir mektubunuzu alabilseydim, sizinle böyle konuşur ve sizi böyle derinden hissedebilir midim? O zaman muhakkak ki siz böyle olmıyacaktınız ve muhakkak ki biraz daha fena olacaktınız ve ben de size mektup yazarken kendimi daha az serbest hissedecektim..

Her şey tazeleşiyor. Ben ise hâlâ açık penceremden, bahçenin arkasından görünen vadilerin, tepelerin mavi sislerine bakıyorum ve bunda ıstırapla karışık bir güzellik buluyorum. Evet bunda ıstırapla karışık bir güzellik var; çünkü ona mu - hakkak bir şeyler yapmak istiyorum. Ne yapmak? Bilmiyorum. Biz biç bir şey bilmiyoruz!

5 Teşrinisani

Bu, bir hatıraya benzemekle beraber gene de bir hatıra değildir. Çünkü, velevki muhayyel olsun, şimdi benim bir kariim var. Sizi yazmağa teşvik eden, nedir? Bir şey anlatmak mı, yoksa (başkasının ağ - zından dahi olsa) kendinizi anlatmak mı? Elbette ikincisi.. Ediplerin, hatta meşhurlarının bile, yüzde doksanı yalnız hikâyecidir; yani san'at tabirine değer şeylerle hakikatte hiçbir suretle alâkaları yoktur . Su halde san'at nedir? San'at , dua . müzik ve insan ruhunu te.. rennüm eden şarkılar... Of, ben de yaşadım, sevdim, mesut oldum; benim de bir gençliğim, bir baharım, bir İtalyam vardı.. Atlas okyanusu sahillerinde uzak bir yer var; orada ben de yaşadım, sevdim, hâlâ da seviyor ve bekliyorum.. Ve bu okyanusta bir takım vahşi ve fakir adamlarla bu adalarda bütün dünyaya yabancı bir takım insanların vahşi ve fakir hayatları var.. Ve hiçbir kimse, ne bunların ırklarını, ne iptidaî dillerini, ne de mevcudiyetlerinin sebebi hikmetini bilmiyor ve hiçbir zaman da bilmiyecektir... diye, öldükten sonra, hiç olmazsa, birkaç satırlık bir yazı bırakabilsem!..

Maamafih gene de mektubunuzu bekliyorum. Bu, artık bende adeta bir sabit fikir, bir nevi ruhî hastalık halini almıştır.

7 Teşrinisani

Evet, her şey hayretle doludur . Tabiî sizden hala da mektup yok, yok, yok. Niçin mektup gelmediğini ve neden cevap verilmediğini tasavvur ediniz; çünkü benim kendisinden cevap beklediğim zat, şimdiye kadar görmediğim, bundan sonra da göremiyeceğim bir adamdır . Çünkü uzaklara, kendi hülyaları içine atılıveren benim gibi birisinin sesine ses verilemez. Çünkü bende müthiş bir yalnızlıkla bir dünya boşluğu sissi vardır. Evet, boşluk boşluk!

Ve tekrar ayni yağmurlar, ayni sisler ve ayni iş günleri. Ve böyle olması bile nekadar güzel, yani lâzımgeldiği kadar tabiî... Bunun için müteselli oluyorum.

Allaha ısmarladık . Bu zalimliğinizden dolayı allah sızı affetsin. Evet, hemen hemen, hatta tamamile, zalimlik.

8 teşrinisani

Saat üç. Ortalık sis ve yağmurla büsbütün karardı.

Halbuki beşte bir çay ziyafetimiz var.

Sivrileri yağmura ve karranlığa saplanan siyah granit kilisesi, siyah ve ıslak damları, siyah ve ıslak asfalti ile , yağmurda daha ziyade sıyahlaşan kasvetli şehrimizden, yağmurları süzülen otomobillerle, birçok misafirimiz gelecek..

Ben artık giyindim . İçimde sahneye çıkacakmışım gibi bir his var . Icap eden sözleri . söyliyeceğim ânı bekliyorum. Gayet mültef ıt, canlı ve işgüzar olacağım. Yalnız benzim biraz sararacak. Bunun da sebebi, bu fena hava ile kolayca izah olunabilir. Böyle giyinmekle, kendimi gençleşmiş buluyor, kızımın ablası zannediyor ve her dakika ağlamak istiyorum. Ben, herhalde aşka benzer çok garip bir şey yaşıyorum. Kime aşıkım? ve niçin aşıkım?

Allaha ısmarladık. Tam bir samimiyet ve kat'iyetle söylüyorum ki, ben artık sizden hiçbir şey beklemiyorum.

10 Teşrinisani

Ey meçhul dostum, Allaha ısmarladık. Cevapsız kalan mektuplarıma gene başladığım gibi şükranla nihayet veriyorum. Bana cevap vermediğiniz için size teşekkür ederim. Eğer böyle değil de başka türlü olsaydı , herhalde çok fena olacaktı. Zaten siz bana ne söyliyebilirdiniz ki? Eğer bu muvaffakiyetsizlik te olmasaydı, bız mektuplaşmalarımıza nasıl nihayet verebilirdik? Ben de, bu söylediklerimden başka size ne söyliyebilirdim ki? Size söyliyeceklerimin hepsini söyledim. Artık söylenecek hiçbir şeyim kalmamıştır. Filhakika herbir adam hakkında iki üç satırdan başka ne söylenebilir ki? Of, evet ancak iki üç satır.

Tıpkı birisini kaybetmişim gibi garip bir his içinde, tekrar evimle, sisli okyanusun yakınlığı ile, sonbaharın ve kışın faaliyetlerile başbaşa , yapayalnız kalıyorum. Ve tekrar hatıra defterime avdet ediyorum. O hatıra defterime ki, onun lüzumundaki garabeti - tıpkı sizin yazılarınız gibi - Allrhtan başka kimse bilmez.

Birkaç gün evvel sizi rüyamda görmüştüm. Halinizde tuhaf bir şey vardı. Karanlık odanın bir köşesine oturmuş, konuşmıyor, görünmüyordunuz. Maamafih ben gene de sizi gördum. Hakikatte görülmiyen bir adamın rüyada nasıl görülebileceğini ben rüyada bile hissettim? Halbuki yoktan yalnız Allah var edebilir. Bundan okadar mütehassis ve müteheyyiç oldum ki ağır hisler ve korkular içinde uyandım.

İhtimal ki onbeş yirmi sene sonra ne ben, ne de siz bu dünyada sağ kalacağız. Öbür dünyaye kadar allaha ısmarladık ! Öbür dünyanın yokluğuna kim kanaat getirebilir ki? Biz kendi rüyalarımızın, kendi hayallerimizin mahsullerini bile anlamaktan aciziz. Bu hayaller, yani, daha doğrusu, bizim, hayallerimiz, tahayyüllerimiz, hülyalarımız diye bir takım isimler verdigimiz şey, hakikaten bizim kendi malımız mı? Benim size çattığım gibi, şunun veya bunun ruhuna çatmak, açaba kendi irademizin hakimiyeti altında cereyan eden bir şey mi?

Allaha ısmarladık. Yahut, hayır, oruvar..

A. GAFFAR

Spor Nedir?

Ufak tetkik

Evet hâlâ spor nedir? Çünkü sporun memleketimize asrî şeklile geldiği zaman ile zamanımız arasında seneler geçtiği halde umumileşmiş, ilerlemiş bir fikir bulmak oldukça zordur.

Aksi vaki olsaydı teşkilâtı memleketin her tarafına kol salmış spor belli başlı usuller dairesinde doğrulmuş olurdu. Yanlış düşüncelere karşı güvenerek kullanacak fikirlerimiz bol olurdu. Spor ve onun zihniyeti yerleşmiş olurdu.

Fertlerin ve milletlerin varlıklarını yürütmek için dayanacağı esasların pek mühim kısmı ilmî ve fennî olanlardır.

Hepsi bundan ibaret mi?

Fertlerin ve milletlerin varlıklarını yürütmek için dayanacağı esasların bir mühimmi ve belki en mühimmi *Sıhhat* ve *eyi beden* dir. Çünkü beden hayatın temelidir. Onun üzerine ancak temele göre yapılabilir.

Türkler en çok eski zamanlarda dünya zaferleri, dünya istilâları ile dolu dizgin yaparlarken herşeyden evvel şüphesiz çok kvvetli, dayanıklı ve cesur idiler. Tabiat ve tarih rolü öyle bir millete muhtaçtı. Yahut o kuvvet ve cesaret tarihî role öyle bir mahiyet ve yol vermişti. Kuvvetli milletler muhakkak ki en ileri milletlerdir.

Ancak o milletler dünya tarihine yol verirler.

Hâlâ dünya vardır, mücadele vardır, insan ve millet için *Sıhhat* ve *Kuvvetin* ehemmiyeti azalmamıştır, azalmak ihtimali de asla yoktur.

Ulu istikbale o kadar can ve gönülden hazırlanan ve koşan bizler rolümüze yakışacak ve yetecek vücut ve *Sıhhat*imizi yapmakla mükellefiz. Azim ve iman ile dolu göğüsler geniş, mücadelelere can atan kollar sağlam ve zorlu olmak gerektir.

Belki ele avuca sığmıyan delikanlı gençlik eyi gösterilmiş ve anlatılmış gaye ve usullerden mahrum kaldığı için *Spor* namına kendine çok defa yapmakta olduğu fenalığın farkında değildir. Belki *Sporun* şu devamını veşeklini zarasız bulanlar var, belki duydukları heyecan yüzünden onu pek âlâ farzedenler de var. Nihayet çok tekrar edilen bir *Spor* lehtarlığı vardır: Pis kahve köşelerinden açık havaya götürür... Varsınlar oynasınlar.

Hasılı gençlerin içinde yuğrulacağı bir *Spor* var ya, kâfi pek onunla inceden inceye uğraşmaya değmez, diyenede tesadüf etmek mümkündür.

Fakat şu adale, sinir ve ciğer kuvvetile yapılan *Spor*lar ferdin ve cemiyetin var olmak için dayanacağı *Sıhhat* ve eyi *Beden* karşısında nedir?

Rekorlar, birincilikler kazandıran, gencin şeref ve gururunu yükselten ve *Sıhhat* kaidelerini bu neticelere varmak için basamak edinen *Spor* mu? Yoksa *Rekor*lara erişmek gayretini *Sıhhat* ve beden vasıtası yapan *Spor* mu?

Nihayet cereyana uyan *Spor* zihniyeti mi, kendine ilim ve usul verilmiş spor mu?

Bunlara cevap verirken heyecanın, zevkin, temayüllerin hiç bir kıymeti olamaz. Heyecan ve zevk uğruna hakikatlere sahtekârlık yaptırılamaz.

İlim adamları için bu zemin ne güzel, ne heyecanlı, ne millî bir iş, işlenmeğe bin defa değer. vazife de onlarındır.

Türk genci *Spor*da bu yolda yardıma, ikaza muhtaç oldunu biliyor, ve bekliyor. *Türk* genci hangi güzel ve eyi tavsiyeyi reddetmiştir? O kendine rehberlik edenlere müteşekkirdir, canlı, yılmaz varlık olduğunu tekrar tekrar ispat etmiştir.

YENİLİGE YARDIM

Bizim eksiklerimizden birisi de bulunduğumuz yerde canlılık yaratamamaklığımızdır. Bilmemki bir köşeye çekilerek sessiz ve durğun yaşamak Türkün alın yazısı mıdır, talii midir?..

Anadolunun bazı yerleri bu yüzden pek sönük kalmıştır. Gönül isterki yurdumuzun her köşesine bir canlılık, bir yaşama dileği, bir sevinç girsin..

Hele şükür.. Miskinlik ve tenbellik yığınlarını Cümhuriyet ve medeniyet ülküsü sildi. Yerine güzel yaşayışı, toplu, canlı kaynaşmayı geçirdi.

Bence Cümhuriyetin en verimli hareketlerinden biri de bizde böyle hayatı yaratmasıdır.

Gazi Türkiyesinin yarattığı büyük inkılâbın bir eşi daha tarihte görülmemiştir. Dün bizi (Hasta adam) bilen Avrupalılar bugün karşılarında genç, dinç, sapasağlam, iktısadî, içtimaî ve harsî birçok yenilikler başarmış bir varlık buluyorlar ve onun önünde yüksek sayğı ile eğiliyorlar. Fakat kaybedilen uzun yılların zararlarını çabuk kazanmamız için daha çok yol yürümemiz lâzımdır.

Başımızı gerilere çevirecek olursak kan kokan fesat saçan saltanat idaresini görürüz. Bununla beraber fes, kapitilâsyonlar, Arap harfleri ve esgi kanunlar sıralanır.

Bugün ilerlediğimiz yeni yol bunları çok arkada bırakmış ve unutturmuştur. Yeni yolun yolcuları olan halkımız okumak, ögrenmek, nurlanmak istiyor.

Balıkesirde parlak düşünceliler bolluğu vardır. Bilgililerimiz halka her zaman okuma hevesi aşılıyorlar. Kalabalık bir bilgili, okutucu varlığı, her işi eksiksiz başarabilen sarsılmaz, yılmaz ve düşünceli bir gençlik... İşte Balikesirin her yerden daha fazla göze çarpan görünüşü..

Nurlu yoldan canlılıklarile, kaynaşmalarile varlıklarını duyuran genclerimizi görüp, tanıyıp sevinmemek mümkün değildir. Halkın sağlığını, her sahada bilgisinin artmasını, içtimai yükselişinl en büyük bir iş edinerek başına alan Halkevi gençlerimizin gizli kalmış cevherlerini, yaratıcılıklarını ortaya dökmekle yurdumuza en büyük yardımı yapmış oluyur.

Bu yurdumuz için ne büyük bir kazançtır.

Cümhuriyet idaresi bir ışık kaynağı gibi yükselüp ilerlemiş ve şimdiye kadar yurtdaşlarımızı gerideé bırakan eskimiş fikirleri ve bozğuncu kanaatleri altına almış, yürümüş geçmiştir.

Yurdumuzun kurtuluşu medenî hayata karışmaktadır. Buna uyan bir kafa ile çalışmamız ve çürük düşünceleri ezmemiz lâzımdır.

Zamana uyğun bir millet olmak isteyen Türk milleti, büyük yaratıcının açtığı verimli yolda ilerlemeğe, bu hayata kavuşmaya canla başla andetmiştir.

Şarkı garba tanıtan büyük bir inkılâp yaptık halk, hükûmetin bu yüksek çalışmasından çok içli bir sevinç duymuştur.

Bu inkılâbı koruyacak, kuvvetlendirecek, ölüm sonuna kadar yaşatacak olan gençliğin kültür sahasında ilerlemesini başarmağa çalışalım en büyük dileğimiz bu olsun.

Dr. KÂMİL

Esas meselenin etrafında dolaşarak biz bu yolda minimini bir tecrübeye girişiyoruz. Elbet pek noksan. Fakat ileriki gayeye yaraşan bir *Spor* zihniyet ve sisteminin kurulması lüzumunda israr etmeyi de bir muvaffakıyet sayacağız. Salâhiyettar zatları harekete ve dile getirmek arzusunu ise en esaslı ve zevkli maksat olarak zikir edeceğiz.

H. A.

DİL ANKETİ

Halkevimizin dil şubesi " dil anketi " hakkında çok yerinde bir çalışma sistemi kurmuştur. Hergün neşredilen kelimeleri küçük boyda kâğıtlara bastırarak bütün halka dağıtmakta ve bir kısmını da mülhakata göndermektedir. Hergün bin tane bastırılan ve dağıtılan bu anketler şehrin muhtelif yerlerine asılı ve üzerinde Halk evi yazılı kutulara attırılmaktadır. Bütün şubelerden seçilmiş arkadaşlardan mürekkep anket komitesi haftada üç defa toplanarak kelimelere bulunan karşılıklar gözden geçirilip elenmekte bunlardan bir sureti merkeze diğeri de " Türk Dili gazetesi " ne verilmektedir. Canlı ve derin çalışmaya yol veren dil anketinin dil şubemiz tarafından ilk sıra elenen kelimeleri kaynakta neşre başlıyoruz:

Adap = Yol, yöntem.
Aferin = Varol, yaşa
Afet = Kıyak
Agâh = Ermek
Ahenk = Uyğunluk, düzen
Alâyiş = Çalım, gösteriş
Alet = Aygit, avadan
Amade = Tetik
Amir = Buyuruk, buyurucu
Asayiş = Dirlik, düzenlik
Ati = İlerisı, Yarın
Ayna = Gözgü
Azade = İlişiksiz, salık

Bahil = Pinti, cimri
Bahis = Öndül, ödül , söz açma
Bahusus = Hele
Baht = Alın yazısı, uğur
Baki = Artık, arta kalan
Bakire = Ellenmemiş, kız, el değmemiş.
Baliğ = Erğen, ergin
Batıl = Düzme , çürük , dipsiz
Becayiş = Almaştırma
Bedbin = Kötü gören
Bedel = Tutar, karşılık
Beden = Göğde
Bedevi = Yörük, köçebe, gezginci
Bedîî = Besbelli, apaçık

Cadde = Anayol, kocayol
Cahil = Bilgisiz
Caiz = Olağan
Cali = Yapmacık
Camit = Donuk, donmak
Canip = Yan, yaka, yamaç, böyür
Casus = Çaşıt, dil , götüren
Cazibe = Gönül kapmak, sevimlilik
Cezip = Gönül kapan, sevimli
Cebir = Zorlama, baskı, güç
Cephe = Annaç, ön, yön

Çare = Kolay yol
Çehre = Bet, beniz, yüz
Çelenk = Sorğuç
Çemen = Çim, göveri, çimen, göverti

Dafia = İtim, iten, itici
Dağdağa = Gürültü, patırtı
Dair = Ötürü , için
Daire = (Türlü manalarile) tekerlek, çevre, iş yeri yuvarlak
Dehşet = Korkunç, ürküntü

Ebedi = Sonsuz, tükenmez, bitmez
Ecel = Ölüm
Ecnebi = Yat, yabancı
Ecram = Yıldızlar
Ecir = Gündelikçi, yanaşma
Edat = (Gramer) ek
Edep = Usluluk, yol, yöntem
Edebiyat = Güzel yazı, düzgün yazı
Ezelî = Artsız, bitim
Facia = Acıklı
Fahiş = Aşırı
Faide = Kazanç, yarar
Fail = İşliyen, yapan

Faiz = Gelir, Getirim
Fadıl = Geçici
Fatih = Alan, açan
Fahil = Erdemil
Fazilet = Erdem
Feci = Korkunç, acı
Fecir = Tan
Feda = Gözden çıkarma
Gaflet = Dalğınlık boş bulunmak
Gaile = İş sıkıntı, üzüntü
Galebe = Yenmek, alt etmek, sındırmak, alta almak
Ganimet = Vurğun, talan
Garaz = Hınç
Garip = İl, yat, bambaşka
Gaybubet = Bitiklik, yokluk,
Gıda = Ayık, yiyecek, yeyinti yemlik, içecek
Gına = Bıkımlık, usağ, bezginlik
Girdap = Su çörtjsi, dönek
Gurur = Kurum , kasılma
Günah = Yazık, suç

Haber = Salık, ün
Hakim = Üstün, buyuran
Hakimiyet = Üstünlük
Hal = Gidiş, oluş, bulunuş, şimdi
Halis = Katıksız, öz
Hasılat = Kazanç, çıkış, çıkıt
Hatır = Ekmek, gönül
Hatıra = Armağan
İbda = (Bedaatten)Yaratma, varetme, buluş.
İcmal = Toparlama, kısaltma, toplama.
İcra = Yapma, yapış, akıtma
İçtihat = Buluş.
İdare = Döndürme, kullanma, çevip çevirme, başarma.
İddia = Diremek, kırkılmak (Rum eli şivesinde).
İdman = Yatkınlık, alışıklık.
İdrak = Anlayış, anlamak, kavramak, yetişme, erişme.
İhale = Üstüne bırakma.
İhraz = Kazanmak, erişmek.
İhdas = İş çıkarma, iş açma.
Kabahat = Suç.
Kabiliyet = Beceriklilik.
Kabir = (Kabr) sin, tumba, gor.
Kabul = Benimsemek, almak.
Kader = Alın yazısı, mut.
Kadir = (Kadr) değer, yücelik.
Kadit = Kupkuru, bir deri bir kemik, dingin
Kafile = Küme, sürü , yığınak, barhana.
Kafiye = Uyğunluk, ayak (Şiirde)
Kaide = Temel, destek, türe, oturmalık, düzen.
Kâinat = Acun.
Kamus = Söz kütüğü.
Kanun = Yasa.
Lâkap = San
Lâmise = Dokunma, değme
Lânet = İlenç , kargıma
Lâfzî = Sözce, sözde
Lâubali = Senli benli
Lâzım = Gerek
Leh = (Aleyhin zıddı) yana
Lehçe = Konuşma, konuşuş, ağız
Letafet = Güzellik
Leyli = Yatı
Liyakat = Değer, yaraşıklık, kararlık
Lûgat = Söz kılavuzu
Macera = Olan , biten, başa gelen, baştan geçen
Mahiyet = İçyüzü
Mania = Engel
Mehuz = Korkuluk
Memur = Buyurucu
Memuriyet = İş
Mübarek = Kutlu

24 Şubat

24 Şubat ; bu mutlu güne kavuşmak için Balıkesir gençliği ve halkının gösterdiği alâka asla unutulmıyacak derecede yüksek ve canlı idi .

Açılmasından bir buçuk ay evel kurulan Halkevimiz sekiz şubesi komiteleri altı yüzü geçen azasile 24 şubatı karşıladı.

Cuma sabahı Halkevi binasının içi, dışı süslenmişti . Şehrin her yerinden ve civar nahiyelerden gelen halk, bahçeyi, alt odaları, okuma salonunu, nihayet büyük salonu bir anda doldurdu. Aşağıda kolordumuzun gönderdiği büyük bando güzel parçalarla bu bayramı her yere müjdelemekte idi . Hiç bir Balıkesirlinin hatırasından uzaklaşamıyacak olan bu taşkın ve coşkun galabalık çok yüksek bir şuurun cazibesile kutsî bir heyecan ve sessizlik içinde açılma saatini bekliyordu.

Halkevimizin açılma gününe ait bir hatıra
Sağdan sola : Belediye reisi Naci bey, Fırka vilâyet idare heyeti reisi Tevfik Fikret bey, Halkevi reisi Esat Âdil, Balıkesir mebusu Muzaffer beyler.

Reis odası da ayrı bir faaliyetin sahnesi idi . Türkiyenin dört bucağından gelen telgraflar sevinçle okunuyor , cevaplar yazılıyor , Vali , Kolordu erkânıharbiye , Fırka, Belediye reisleri ile Halkavi reisi bu coşkun canlı tezahürün heyecanı içinde gelenlerle selâmlaşıyorlar, konuşuyorlar..

Salonun manzarasında eşine güç rastlanır bir fevkalâdelik vardı . Bütün vatandaşlara açık olan Halkevi salonu istiabından bir kaç defa fazla bir kalabalık ile dolmuştu. Perde yavaş yavaş açıldı. Güzel sanatlar şubesi koro heyeti başlarında kıymetli muallimleri Halit bey olduğu halde ayağa kalkan bütün halkın millî bağlantısı içinde istiklâl marşını söylediler. Bir dakika sonra yani saat on beşte büyük salona konan iki radyo açıldı. Binden fazla halk derin bir sükûttan coşkun bir alkışa geçti . İsmet Paşa karşımızda idi. Haparlorlardan gelen heyecanlı, iradeli, zaman zaman hiddetli bir ses bize millî varlığımızı ifadelendiriyor .

Sevgili başvekilimizin sesi çelik gibi tınladıkça göğüslerimiz kabarıyor . Ankara halkevi salonlarında kopan alkışlar Balıkesir halkevinin alkışlariyle kucaklaşıyor.

Ardından Necip Ali beyin Halkevlerinin maksat ülküsüne, çalışma yollarına, bir sene içinde elde edilen neticelere dair izahatı ve hürmetle dinlendi; bir senenin bu yüksek kültür çalışması derin bir sevinç ve alkışla karşılandı .

Ankara nutuklarından sonra kürsüye Cümhuriyet Halk Fırkası vilâyet idare heyeti azasından Esat Âdil bey geldi . Balıkesir Halkevi reisi olan Esat Âdil bey Balıkesir Halkevinin açılmış olduğunu heyecandan titreyen bir sesle halka bildirdi. Sonra yer yer alkışlanan nutkuna devam ederek Balıkesirin tarihte ve millî kurtuluş hareketlerindeki taliine işaret ederek Halkevine karşı karşı gösterilen alâkayı tebcil etti.

Halkevi reisinin nutkundan sonra edebiyat şubesinden Ramazan bey Behçet Kemalin güzel bir şiirini okudu . . Daha sonra Halkevi azası namına Kayabey baş muallimi Mükerrem hanım güzel bir hitabede bulundu. " Millî kültür savaşında Gazinin çocukları, Gazi Türkiyesinde, Gaziyi örnek edinerek çalışacaklardır dedi. çok alkışlandı .

Halkevimizin açılma merasiminden sonra.

Açılma merasimine halkevi koro heyetinin Cümhuriyet marşile ve sürekli , heyecanlı alkışlar içinde nihayet verildi .

Gece açılma müsameresine yine bütün vatandaşlar davetli idi , saat sekiz bucukta başlıyacak olan müsamere için halk saat yediye doğru akın etmeğe başladı . Salon bir anda doldu ve taştı . İzdihamın şiddeti ile sükût ve intizamın fevkalâdeliği hayret edilecek bir tezat teşkil ediyordu . Halkevinin çatısı altında bulunanlar evin yüksek ülküsüne yüksek ve candan bir iştiyakla bağlanmışlardı .

Müsamereye otuz kişilik koro heyeti tarafından söylenen bozkurt Cümhuriyet marşile başlandı . Ardından Ramazan bey güzel bir şiir okudu. Koro heyeti kıymetli muallim Halit Beyin muvaffakıyetle öğrettiği ant ve gururu teğanni etti. Temsil şubesi âzasından Sabit bey bir monoloğ söyledi. Ardından Halit bey Türkün şükranını terennüm etti ve çok alkışlandı.

Beş dakikalık bir fasıladan sonra Halkevimizin temsil şubesinin az bir zamanda fakat çok büyük gayretlerle hazırladığı , AkaGündüz beyin İkizler piyesinin temsiline başlandı. Bu temsilin bizce iki büyük kıymeti yardır. Birincisi henüz açılan Halkevinin geniş bir sahne tekniğine lüzum gösteren böyle bir piyesi tam bir kadro ve şayanı hayret bir muvaffakıyetle temsil etmesidir. İkincisi ise Balıkesir içtimaî ve sahne hayatında derin bir değişmeğe başlangıç olmasıdır. Bizde sahne ya profesyonel trupların, yahut mektep talebebesinin yeridir. Halbuki bu defa sahne içtimaî hayatımızda lâyık olduğu mevkie yükseltilmiş bulunuyordu. Encümeni daimî âzası, Doktor, Memur, Lise ve Muallim mektebi hocaları gibi içtimaî mevki sahibi zatların temsil heyetinde bulunması, diğer taraftan ilk defa kadının sahneye çıkmasıdır. Koro heyetinde beş hanım vardı. İkiz

ler piyesini temsil eden heyet arasında ise altı hanım mevcuttu. Bunlardan birisi orta mektep hocası, ikisi ilkmektep başmuallimi, diğer ikisi de çok hürmetkâr iki aile idi. Karı koca Halkevi sahnesinde rol almışlardı . Halkevi sahnesi bu suretle içtimaî hayatımızda büyük bir hâdise kaydetmiş, halkın hürmetlerini ve alkışlarını bihakın tezahür ettirmiştir. Bu suretle halka sarahatle anlatılmıştır ki, Halkevi sahnesi ancak millî ve içtimaî bir vazifenin sahnesidir . Bu şerefli vazife bizzat haricî hayatta şerefli işler görenler tarafından deruhte edilecektir.

O gece temsil heyetinin Halkevinin manevî otoritesini halka tanıtmak ve ona sevdirmek yolunda yaptığı hizmeti burada şükranla kaydederiz.

Piyesin rejisörlüğü ve Abdülgaffar rolü Daimî encümen azasından Feyzi beyin uhdesinde idi. Özcan rolünü Lise edebiyat hocası İsmail Hilmi bey, Günseli, Kaya bey başmuallimi Mükerrem hanım, Anne rolünü ortamektep muallimi Marziye hanım temsil ettiler. Bu arkadaşların ve şapkacı madam rolünü oynıyan Sabit beyin muvaffakıyetleri sürekli alkışlarla teyit edilmiş oldu. Halkevinin bu ilk temsilinde rol almış ve çok muvaffak olmuş diğer arkadaşların , kıymetli bir hatıra olarak kalsın diye isimlerini kaydediyoruz: Lütfiye Kenan hanım,Muallim Adalet Bedri hanım, Naide Sabit hanım, Kulak ve burnn mütehassısı Doktor Kâmil bey, Lise Fizik hocası Nusrat bey, Muallim Suat bey, Muallim Gaffar bey , Osmanlı bankası muhasibi Sabit bey , Lise tarih hocası Kâmil bey ve müteferrik vazifeler almış olan Mehmet, Sadi, Ali, Kâzım, Hasan Reuf, Hayri beylerle kıymetli makyajcımız Lise resim muallimi Sırrı bey.

Açılma müsameresi büyük muvaffakıyetler kazanmış bir halde alkışlar içinde nihayet buldu . Ayni piyes bir hafta sonra mütemadi ısrarlar ve arzular karşısında kalınarak ikinci defa tekrar edildi ve ilk muvaffakıyetini ikincisinde çok aştı . Kaynak ; bütün bu kalpleri millî ülkü ile taşkın ve coşkun arkadaşları ve Halkevine ayni suretle candan bağlılık göstermiş olan diğer bütün arkadaşları tebrik eder .

**

ÜLKÜ

Kalpleri ve kafaları öz ülkümüz yolunda birleştiren ve ışıklandıran «*Ülkü*» yü bütün millete salık verirken duyduğumuz sevincin ve grurun sonu yoktur . «*Ülkü*» ülküsile kutlu olsun , var olsun . Bu bizim en candan dileğimizdir .

Teşekkür

KAYNAK; kendisini kutluluyan bütün arkadaşlarına sevgi ve saygı dolu teşekkürlerini sunar.

Vilâyet Umumî Meclisi

Balıkesir Vilâyeti Umumî meclisi yirmi beş gün süren bir çalışmadan sonra gelecek sene bir Martta tekrar todlanmak üzere dağılmıştır.

Vilâyetin hususî bütçesi 1027044 liradır.

Yeni intihap edilen Encümen azaları şunlardır : Müstecabî zade Esat Âdil bey, Servet bey, Feyzi bey, Rifat bey. Kendilerini tebrik ederiz.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Müstecabî zade Esat Âdil beyin

Eserleri

SOSYALİSTŞEFLER VE SOSYALİZİM

MEDENÎ VE SİYASÎ HÜRRİYETLER

Basılmak üzere olanlar

BUGÜNÜNİÇTİMAÎ MEZHEPLERİ

SOSYALİZİM, LİBERALİZİM, KATOLİSİZİM VE İÇTİMAÎ İLERLEME

BOLŞEVİZİM , FAŞİZİM , VE DEMOKRASİ

İş mektebi tecrübesi

Balıkesirin kıymetli gençlerinden İstanbul ilk mektep müfettişi **Mansur Tekin** beyin**(G. Kercshenstiner)** den tercüme ettiği bu kitabı her muallime tavsiye ederiz. Resimli ay matbaası tarafından neşredilmiştir. Fiyeti 30 kuruştur.

DOKTOR MEHMET KÂMİL

Kulak, boğaz, burun hastalıkları mütehassısı

Hastalarını hergün saat üçden itibaren hükûmet caddesinde hususî muayenehanesinde kabul ve tedavi eder.

DR. H. RAİF

Dahili hastalıklar mütehassısı

Hastalarını hergün saat üçden itibaren hükûmet çaddesinde hususî muayene hanesinde kabul ve tedavî eder.

DOKTOR MEHMET ALİ

Cilt ve Zührevi Hastalıkları mütehassısı

Hastalarını hergün şaat üçden itibaren hükûmet caddesinde hususî muayene hanesinde kabul ve tedavi eder.

Ülkü — Ankara
Yeni Türk — İstanbul
Halkevi — Eskişehir
Taşpınar — Afyonkarahisar
Akın — Trabzon
Fikirler — İzmir
Mülkiye — İstanbul

Mecmualarında, gençlik aradığı fikir - yüksekliklerini bulur.

Her ayın

19 zunda çıkar.

15

KURUŞ